

Yapay Zekâ Destekli İletişim Araçlarıyla Üretilen Verilerin Akademik Araştırmalarda Kullanımı

Mehmet Keskin

ÖZ

Bu çalışma, Yapay Zekâ (YZ) destekli iletişim araçlarıyla üretilen verilerin sosyal bilimler alanındaki akademik araştırmalarda nasıl kullanıldığını analiz etmektedir. Artan YZ kullanımı bu verilerin yalnızca teknik çıktılar değil, aynı zamanda iletişimsel bir anlam üretim sürecinin parçası olduğunu göstermektedir. Araştırmanın amacı, bu verilerin sunduğu yöntemsel avantajları, karşılaşılan sorunları ve etik endişeleri bütüncül bir şekilde ortaya koymaktır. Bu doğrultuda üç farklı veri tabanından elde edilen 107 akademik araştırma nitel içerik analizi yöntemiyle incelenmiş ve MAXQDA 24 yazılımı kullanılarak temalar oluşturulmuştur. Bulgular araştırmacıların YZ araçlarını en çok soru-cevap, yaratıcı metin üretimi ve çeviri gibi işlevlerle kullandığını; hız, verimlilik ve maliyet avantajları sağladığını ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bağlamdan kopukluk, doğruluk sorunları ve algoritmik önyargı gibi yöntemsel ve etik sınırlılıklar da belirlenmiştir. Etik kaygıların yeterince ele alınmaması dikkat çekicidir. Çalışma YZ destekli veri üretiminin bilimsel araştırmalarda yalnızca yardımcı araçlar değil, aynı zamanda epistemolojik ve etik değerlendirme gerektiren aktörler olduğunu savunmaktadır. Çalışmanın özgünlüğü bu alandaki boşluğu dolduran öncü çalışmalardan biri olmasıdır.

Anahtar Sözcükler: Ana Yapay zekâ, Akademik yazım, Etik sorunlar, Yöntemsel sınırlılıklar, Sosyal bilimler

MEHMET KESKİN
Öğr. Gör. Dr.
Ankara Medipol Üniversitesi
mehmetkeskin1984@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3908-1744

Atıf/Citation: Keskin, M. (2026). Yapay zekâ destekli iletişim araçlarıyla üretilen verilerin akademik araştırmalarda kullanımı. *Selçuk İletişim*, 19(1), 334-366. <https://doi.org/10.18094/josc.1690737>

Utilizing Data Produced by AI-Driven Communication Tools in Academic Research

Mehmet Keskin

ABSTRACT

This study analyzes how data generated through Artificial Intelligence (AI) enabled communication tools are utilized in academic research within the field of social sciences. The increasing use of AI highlights that such data should not be regarded merely as technical outputs but as components of a broader communicative process of meaning-making. The aim of the research is to comprehensively identify the methodological advantages, emerging challenges, and ethical concerns associated with the use of AI-generated data. For this purpose, 107 academic articles accessed through three different databases were examined using qualitative content analysis, and thematic patterns were identified via MAXQDA 24 software. The findings reveal that researchers predominantly employ AI tools for functions such as question-answer generation, creative text production, and translation—benefiting from speed, efficiency, and cost-effectiveness. At the same time, methodological and ethical limitations were identified, including a lack of contextual sensitivity, issues with accuracy, and algorithmic bias. The relative neglect of ethical concerns across the analyzed studies is particularly noteworthy. This research argues that AI-supported data generation should not only be viewed as an auxiliary mechanism in scientific inquiry but also as an actor requiring epistemological and ethical reflection. The originality of the study lies in being one of the pioneering contributions that addresses a significant gap in this emerging research area.

Keywords: Artificial intelligence, Academic writing, Ethical issues, Methodological limitations, Social sciences

MEHMET KESKİN
Lect. Dr.
Ankara Medipol University
mehmetkeskin1984@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3908-1744

GİRİŞ

Günümüzde YZ destekli iletişim araçlarının hızla yaygınlaşması, bu araçlarla üretilen verilerin akademik araştırmalarda kullanımını da önemli ölçüde artırmaktadır. Ancak bu verilerin akademik araştırmalarda nasıl yorumlandığı, hangi yöntemsel sınırlılıkları ve etik sorunları beraberinde getirdiği henüz yeterince tartışılmamıştır. Özellikle sosyal bilimlerde YZ'nin veri üretim ve analiz süreçlerine dahil edilmesi araştırmacılara yeni imkânlar sunarken aynı zamanda veri güvenilirliği, yöntemsel şeffaflık ve etik kaygılar gibi kritik meseleleri de gündeme getirmektedir. Bu çalışma, YZ destekli iletişim araçlarıyla üretilen verilerin sosyal bilimler alanında yürütülen akademik araştırmalarda, araştırmacılar tarafından nasıl ele alındığını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda verilerin araştırmalarda ne tür avantajlar sağladığı ne gibi sorunlar içerdiği ve hangi yöntemsel sınırlılıklara sahip olduğu analiz edilmektedir. Böylece YZ'nin akademik araştırmalarda kullanımına dair bütüncül bir değerlendirme sunulması amaçlanmaktadır.

YZ destekli iletişim araçlarıyla üretilen verilerin akademik araştırmalarda kullanımı, sadece teknik bir analizle sınırlı değildir. Bu verilerin iletişimsel süreç sonucunda nasıl ortaya çıktığını ve hangi anlamları taşıdığını da dikkate almak gerekir. YZ araçları tarafından kullanılan kaynaklar ve işleyen süreçler, üretilen verilerin anlamını belirlemektedir (Crawford, 2021). Algoritmaların toplumsal önyargıları pekiştirebileceği ve bu nedenle YZ verilerinin eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Noble, 2018). YZ algoritmalarının taraflı sonuçlar üretebileceği ve bazı gruplara karşı ayrımcılığa neden olabileceği yönünde kaygılar da mevcuttur. Bu nedenle iletişim stratejilerinde YZ'nin kullanımı yalnızca teknolojik ilerlemelerle değil, aynı zamanda etik sorumluluklarla da uyumlu bir şekilde ele alınmalıdır (Gültepe, 2025). Diğer taraftan YZ'nin sunduğu verilerin tarafsız olduğu yanılığına düşülerek bu verilerin altında yatan anlam üretim dinamikleri çoğu zaman göz ardı edilebilmektedir.

YZ algoritmaları, köklü bir dijital dönüşüm yaratarak iletişimi daha veri odaklı, kişiselleştirilmiş ve verimli hale getirmektedir. Ancak kişisel veri gizliliği, etik ihlaller ve dijital manipülasyon gibi ciddi riskler taşımaktadır (Sezer & Özgen, 2025, ss. 74-75). Benzer şekilde YZ sistemlerinin etik çerçevede değerlendirilmesinin de bu teknolojilerin toplumsal etkilerini anlamada önemli olduğu ifade edilmektedir (Floridi vd., 2018, s. 689). Dolayısıyla akademik araştırmalarda YZ destekli iletişim araçlarıyla üretilen verilerin artan kullanımı beraberinde bu verilerin epistemolojik statüsüne dair derinlemesine sorgulamaları da zorunlu kılmaktadır. Aksi takdirde YZ algoritmaları aracılığıyla elde edilen olgusal bilginin, aslında algoritmaların tasarımındaki tercihlerden, kullanılan veri setlerinin yapısından ve hatta algoritmaların öğrenme süreçlerindeki rastlantısallıklardan bağımsız düşünülmesi mümkün değildir. Tüm

bunlar YZ verilerinin sadece birer teknik çıktı değil, bununla beraber aktif anlam üreticileri olarak kabul edilmesi gerektiği fikrini güçlendirmektedir.

Bu makalede sosyal bilimlerde YZ destekli iletişim araçlarıyla üretilen verilerin akademik çalışmalarda araştırmacılar tarafından nasıl yorumlandığı incelenmektedir. Bu amaç doğrultusunda YZ destekli veri üretim biçimlerinin sunduğu yöntemsel avantajlar, karşılaşılan sınırlılıklar ve anlam üretimi süreçlerindeki bağlamsal sorunlar değerlendirilmiştir. Bu yönüyle çalışma, sosyal bilimlerde YZ destekli veri kullanımının iletişimsel boyutuna odaklanan öncül araştırmalardan biri olup literatürdeki kuramsal boşlukları doldurmayı ve gelecekteki çalışmalara yol göstermeyi hedeflemektedir. Makale dört temel bölüm altında yapılandırılmıştır. İlk bölümde YZ destekli iletişim araçlarının kullanımına dair temel kuramsal tartışmalara yer verilmiştir. İkinci bölümde araştırma deseni, veri toplama süreci, sınırlılıkları ve analizi detaylandırılmıştır. Üçüncü bölümde analiz edilen akademik araştırmalar doğrultusunda veri üretiminin yöntemsel özellikleri, sınırlılıkları ve sorun alanlarına ilişkin temel bulgular temalar halinde sunulmuştur. Son bölümde ise elde edilen bulgulardan yola çıkılarak sosyal bilimlerde YZ araçlarıyla üretilen verilerin araştırmacılar tarafından nasıl yorumlandığına ilişkin ulaşılan temel sonuçlar paylaşılmış ve önerilere yer verilmiştir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

İletişim teknolojilerinin toplumsal yapıya etkilerini inceleyen yaklaşımlar uzun süredir akademik literatürde önemli bir yer tutmaktadır. Bir yandan teknolojinin toplumsal etkilerini olumlu gören görüşler, diğer yandan gözetim sorunları, manipülasyon ve algoritmik önyargı gibi olumsuz sonuçlara dikkat çeken eleştirel perspektifler mevcuttur. Bu ayrımın kökeninde, iletişimi teknik bir süreç olarak tanımlayan erken dönem kuramsal yaklaşımların etkileri de kısmen görülmektedir. Örneğin, Shannon ve Weaver'ın (1949) bilgi iletimine odaklanan yaklaşımında iletişim, bir kaynaktan çıkan mesajın kanal aracılığıyla alıcıya iletiildiği teknik bir süreç olarak ele alınmaktadır. Bu modelde teknoloji, yalnızca verinin taşınmasını kolaylaştıran nötr bir araç olarak konumlandırılarak toplumsal ve kültürel etkileri göz ardı edilir. Doğrusal ve mekanik yapısından dolayı model, teknolojinin toplumsal etkilerini göz ardı etme gerekçesiyle eleştirilmiştir.

Marshall McLuhan'ın teknolojik determinizm anlayışı bu tartışmalarda kritik bir dönüm noktasıdır. McLuhan, teknolojinin toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini inceleyen bir perspektif geliştirmiştir. Ona göre iletişim araçları, toplumun işleyişini şekillendiren güçlü etkenlerdir. Teknoloji sayesinde, uzun yıllar boyunca toplumdan uzaklaşmış olan birlik ve ilkel duygular, yeniden toplumsal

yaşama entegre edilmektedir (McLuhan, 1967, s. 63). Yani yeni teknolojilerin toplumsal yapıyı değiştirme ve daha demokratik, özgür bir ortam yaratma potansiyeli olduğunu savunur. McLuhan'ın bu iyimser bakış açısı, 1990'lar ve 2000'lerin başındaki internet teknolojisi tartışmalarına zemin hazırlamıştır. Nicholas Negroponte (1995) gibi düşünürler ve John Perry Barlow (1996) gibi dijital aktivistler, dijital ağların doğası gereği merkeziyetsiz, sansürlü ve demokratikleştirici olduğunu iddia ederek, bu teknolojilerin yeni bir özgürlük ve bilgi çağını müjdelediğini savunmuşlardır. Bu iyimser akım interneti ve sonrasında YZ'yi, akademik bilginin demokratikleşmesi ve araştırmanın hızlanması açısından potansiyel bir araç olarak görmektedir.

Bu iyimser görüşlere karşı, teknolojiye daha temkinli ve eleştirel bakan yaklaşımlar, teknolojiyi mevcut iktidar ilişkilerini, kapitalist çıkarları ve toplumsal eşitsizlikleri pekiştiren bir unsur olarak değerlendirmektedir. Shoshana Zuboff (2019), dijital teknolojiler ve kapitalist şirketler aracılığıyla işleyen gözetim kapitalizminin, insan deneyimlerini ücretsiz bir hammaddeye dönüştürerek, diğer insanların davranışlarını tahmin etmeye ve yönlendirmeye adanmış gizli bir ticari uygulamaya çevirdiğini belirtmektedir. Benzer şekilde Evgeny Morozov (2011), internetin özgürleştirici bir araç değil, aksine otoriter rejimlerin gözetim ve kontrol mekanizmalarını güçlendiren etkili bir mekanizma olabileceğini vurgulamaktadır.

Bu eleştiriler, teknolojik sistemlerin yalnızca araçsal değil, aynı zamanda verinin üretimi ve dolaşımı üzerinden işleyen güç ilişkilerini de içerdiğini göstermektedir. Örneğin, Stuart Hall'ın (2003) "kodlama ve kodaçım" (encoding/decoding) kavramları, verinin üretildiği ve tüketildiği bağlamların farklı olabileceğini öne sürer. Bu çerçevede, günümüz bağlamında YZ tarafından oluşturulan metinler üzerine düşünüldüğünde, üretici sistemin her zaman yansız ve objektif olduğuna dair varsayımlarla hareket edilemeyeceğini göstermektedir. Benzer biçimde Karen Barad'ın (2007) "fail gerçeği" (agential realism) yaklaşımı verinin pasif bir temsil değil, etkin bir oluş süreci olduğunu savunur. Bu görüş, YZ'nin üretim süreçlerine uygulanacak şekilde yorumlandığında, veriyi "temsil" yerine "oluş" süreci olarak ele almayı önerir. Yani YZ'nin sadece bilgi aktaran bir araç değil, aynı zamanda bağlamı şekillendiren bir fail olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Son yıllarda yapılan çalışmalar, YZ tarafından oluşturulan içeriklerin "algoritmik önyargı" (algorithmic bias) barındırabileceğini ortaya koymaktadır (Crawford, 2021; Noble, 2018). Ayrıca Noble (2018), algoritmik sistemlerin eğitildikleri veri setlerinde yer alan tarihsel eşitsizlikleri, kültürel kalıpları veya önyargıları yeniden ürettiğini ileri sürmektedir. Buna bağlı olarak arama motorlarının ırksal veya cinsiyetçi temsilleri güçlendirdiğini vurgulamaktadır. Diğer yandan büyük dil modelleri de eğitildikleri veri

setlerindeki yanlılıklara bağlı olarak bazı toplumsal grupları dışlayıcı veya ayrımcı sonuçlar üretebilmektedir. Bu bağlamda YZ'nin akademik araştırmalarda kullanımına ilişkin önemli epistemolojik sorunlar oluşabilmektedir. Bir araştırmacının YZ'den elde ettiği çıktılar, görünürde nesnel ve tarafsız gibi algılansa da aslında algoritmaların içsel yapısındaki yanlılıklardan bağımsız değildir. Dolayısıyla YZ destekli verilerin doğrudan bilimsel veri olarak kabul edilmesi, eleştirel sorgulama yapılmadığında yanlış yönlendirmelere yol açabilir.

Yukarıdaki kuramsal tartışmalar, YZ'nin bilimsel araştırmalarda kullanılmasının yalnızca teknik bir mesele olmadığını, aynı zamanda etik boyutlarıyla araştırma süreçlerini ve bilgi üretimini şekillendiren çok katmanlı bir değişim içerdiğini göstermektedir. Günümüzde YZ destekli iletişim araçları, yalnızca teknik bir yardımcı olmanın ötesine geçerek, akademik araştırmaların epistemolojik çerçevesini de şekillendiren önemli araçlar hâline gelmiştir. Stuart Hall'ın kodlama/kodaçımı kavramları, YZ çıktılarının üretildiği bağlamdan farklı anlamlar taşıyabileceğine işaret ederken, YZ sistemlerinin eğitildiği verilerdeki olası önyargıları vurgular. Dolayısıyla bu çalışma, YZ ile üretilen verilerin akademik araştırmalarda kullanımını, teknolojik iyimserliğin sunduğu olanaklar ile eleştirel teorinin uyarıları arasındaki bir gerilim noktası olarak ele almaktadır. Karen Barad'ın "failî gerçekçilik" yaklaşımı, YZ çıktılarını sadece temsil değil, bağlamı şekillendiren aktif "oluşlar" olarak ele almayı önerir. Kate Crawford ve Safiya Noble'nin çalışmaları ise YZ'nin ideolojik bir aygıt olabileceğini ve algoritmaların önyargıları yeniden üretebileceğini gösterir. Bu ayırım, YZ'nin bilimsel araştırmalarda kullanımını değerlendirirken kritik bir öneme sahiptir. Çünkü üretilen veriler yalnızca birer "çıktı" olmanın ötesinde, bu teknolojilerin tasarımı, beslendikleri veri setleri ve algoritmik süreçler aracılığıyla toplumsal önyargıları ve güç ilişkilerini yeniden üretebilen ürünlerdir. Bu bağlamda, YZ ile üretilen verilerin kullanımı ve yorumlanması, araştırma süreçlerini doğrudan şekillendiren önemli bir faktördür.

Yapay Zekâ Destekli İletişim Araçlarının Akademik Yazım Süreçlerindeki Rolü

YZ teknolojilerinin gelişimi akademik yazım süreçlerinde önemli değişikliklere yol açmıştır. Özellikle doğal dil işleme ve makine öğrenimi alanlarındaki ilerlemeler, araştırmacıların metin üretiminden literatür taramasına kadar birçok aşamada YZ destekli araçlardan faydalanmalarını mümkün kılmıştır. Bu araçlar akademik yazımın hızını ve verimliliğini artırma potansiyeline sahip olmakla birlikte beraberinde etik, doğruluk ve özgünlük gibi konularda yeni tartışmaları da gündeme getirmektedir.

YZ destekli araçlar akademik yazımın çeşitli aşamalarında araştırmacılara destek sağlamaktadır. Bu araçlar fikir üretimi, içerik yapılandırılması, literatür sentezi, veri analizi, metin düzenleme ve etik uyumluluk gibi alanlarda katkı sunmaktadır (Subedi & Nyamasvisva, 2024, s. 71). Örneğin ChatGPT gibi büyük dil modelleri araştırmacıların konu başlıklarını geliştirmelerine, giriş-paragraf yapıları oluşturmalarına ya da karmaşık teorik kavramları sadeleştirmelerine yardımcı olurken; Grammarly, Quillbot ve ProWritingAid gibi uygulamalar yazım, dilbilgisi, üslup ve tutarlılık açısından metinleri iyileştirmeye yönelik çözümler sunmaktadır (Khalifa & Albadawy, 2024). Benzer şekilde gazetecilik alanında algoritmik habercilik, doğal dil işleme teknolojileriyle insan müdahalesi olmadan akıcı ve hızlı haber metinleri üreterek yazım süreçlerini dönüştürmektedir (Bulut, 2020, ss. 300-301).

Bütün bunların yanında literatür taraması ve kaynak yönetimi konusunda da YZ destekli araçlar önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Örneğin Scite.ai, Semantic Scholar ve Research Rabbit gibi platformlar araştırmacıların ilgili literatüre daha hızlı ve etkili bir şekilde ulaşmalarını mümkün kılmaktadır. Bu araçlar literatürün görselleştirilmesi, kaynakların ilişkilendirilmesi ve alıntılarının analiz edilmesi gibi işlevlerle araştırma süreçlerini desteklemektedir (Stevens, 2024). Özellikle atıf bağlantılarını görsel haritalar aracılığıyla sunan bu sistemler akademik bilginin yapısal örgüsünü anlamada ve yeni çalışma konuları keşfetmede etkili olmaktadır. Örneğin Zotero, EndNote ve Mendeley gibi referans yönetim yazılımlarına entegre olabilmeleri bu platformları hem yeni başlayan araştırmacılar hem de deneyimli akademisyenler için vazgeçilmez kılmaktadır.

YZ araçlarının akademik yazımda kullanımı bazı etik ve doğrulanabilirlik sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Özellikle YZ tarafından üretilen metinlerin içerik doğruluğu ve kaynak kullanımı konusunda dikkatli olunması gerekmektedir. Kacena ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada, YZ'nin ürettiği metinlerin dilsel akıcılık açısından başarılı olduğu, ancak içerik doğruluğu ve kaynak kullanımı konularında önemli eksiklikler sergilediği belirtilmiştir (Kacena vd., 2024, s. 115). Öte yandan YZ destekli araçların kullanımı intihal ve özgünlük konularında da riskler taşımaktadır. ChatGPT gibi modellerin bazen mevcut metinleri yeniden üreterek özgünlük sorunlarına yol açabileceği ifade edilmektedir (Hoover, 2023). Bu nedenle YZ destekli araçların kullanımında insan denetimi ve etik kurallara uyum büyük önem taşımaktadır.

YZ araçlarının akademik yazımda kullanımı eleştirel düşünme becerilerinin gelişimi açısından da tartışılabilir. Bazı akademisyenler öğrencilerin bu araçlara aşırı şekilde yönelmesinin uzun vadede düşünsel tembellik yaratabileceğini ve yazma sürecinin entelektüel yönünü zayıflatabileceğini ileri sürmektedir. YZ destekli yazım araçlarının sağladığı otomatik içerik üretimi ve

yapılandırılmış metin önerileri öğrencilerin eleştirel sorgulama, yorumlama ve sentezleme gibi bilişsel becerilerle doğrudan yüzleşmeden metin üretmelerine imkân tanımaktadır (The Guardian, 2025). Bu bağlamda akademik yazımın yalnızca dilsel bir faaliyet değil, aynı zamanda bireyin özgün fikir üretme süreci olduğu vurgulanmaktadır. Dolayısıyla YZ araçlarının bilinçsiz ve denetimsiz kullanımı üniversite düzeyinde eğitim hedefleriyle çelişen sonuçlar doğurabilir. Bu tartışmalar araştırmacıların teknolojik araçları sadece yazım kalitesine katkı sağlayan değil, aynı zamanda eleştirel düşünmeyi teşvik edecek biçimde nasıl entegre edebileceği sorusunu da gündeme getirmektedir.

YZ araçlarının akademik yazım kalitesini artırabileceği ancak etik ve dürüstlük konularında dikkatli olunması gerektiği belirtilmektedir. Chen ve Gong'un (2025, s. 1) vurguladığı gibi, YZ destekli metinler dil açısından oldukça akıcı ve biçimsel olarak yeterli görünse de içeriğin doğruluğu, kaynak kullanımında tutarlılık ve akademik bütünlük ilkeleri açısından çeşitli endişeler taşımaktadır. YZ sistemleri çoğunlukla daha önce işlenmiş büyük veri kümelerinden türetilen kalıplarla içerik üretmelerinden dolayı özgünlükten uzak ve çoğu zaman doğrulanmamış bilgiler sunabilmektedir. Bu nedenle özellikle kaynak gösterme ve argümantasyon temelli akademik metinlerde ciddi sorunlar olabilmektedir. Araştırmacıların YZ araçlarının sunduğu olanakları kullanırken metnin içeriğini titizlikle gözden geçirmeleri, kavramsal yanlışlıkları düzeltmeleri ve üretilen her bilginin güvenilirliğini sorgulamaları önem arz etmektedir. Nitekim bu tür araçların yalnızca yazım sürecini kolaylaştıran destekleyici sistemler olarak değerlendirilmesi; bilimsel sorumluluk, doğruluk ve akademik dürüstlük ilkelerinin korunması açısından kritik bir öneme sahiptir.

Farklı YZ modellerinin akademik yazım performanslarını karşılaştıran bir diğer çalışmada, bazı modellerin içerik üretiminde başarılı olmalarına rağmen intihal ve özgünlük konularında sorunlar yaşadığı vurgulanmıştır (Aydın vd., 2025, s. 1). YZ yazım sürecini kolaylaştırabilmesine rağmen yanlış bilgi üretimi ve akademik etik ihlalleri gibi riskler taşımaktadır. Özellikle ChatGPT, Gemini, Copilot vb. metin üretme kabiliyeti yüksek modellerin tutarlı görünen ancak gerçekte hatalı ya da uydurma bilgiler sunabilmesi araştırmacılar için yeni bir doğruluk denetimi yükü oluşturmaktadır.

YZ araçlarının araştırma ve yazım süreçlerinde nasıl etik bir şekilde kullanılabileceğine dair çeşitli kılavuzlar geliştirilmiştir (YÖK, 2024). Bu kılavuzlar şeffaflık, sorumluluk ve özgünlük ilkelerini ön plana çıkarmakta; YZ araçlarının yalnızca yardımcı bir rol üstlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Örneğin YZ tarafından üretilen metin bölümlerinin açıkça belirtilmesi bu araçların yalnızca destekleyici işlev görmesi ve nihai sorumluluğun araştırmacıya ait olması temel etik prensipler arasında yer almaktadır. Diğer

tarafından intihal riskini en aza indirmek amacıyla YZ tarafından önerilen kaynakların titizlikle kontrol edilmesi ve doğru atıfların yapılması gerektiği de bu kılavuzlarda sıklıkla vurgulanmaktadır.

Gelişen her yeni teknolojiye olduğu gibi YZ'nin de avantajlarının yanı sıra birtakım dezavantajları bulunmaktadır. YZ destekli iletişim araçlarının akademik yazım süreçlerindeki kullanımı hem önemli fırsatlar sunmakta hem de çeşitli zorluklar içermektedir. Fikir üretimini hızlandırması, dilsel akıcılığı artırması ve yazım süreçlerini kolaylaştırması açısından yarar sağlayan bu araçların içerik doğruluğu, kaynak güvenilirliği ve akademik etik açısından ise insan denetimi olmadan kullanılması risklidir. Akademik araştırmalardaki yaygın eğilim YZ'nin yazım sürecinde destekleyici araç olarak kullanılması yönündedir. Ancak araştırmacılar bu gelişen teknolojilerin ürettiği içeriklerin detaylı bir uzman kontrolü gerektirdiği konusunda hemfikirdir. Üstelik akademik dürüstlüğü korunması ve bilimsel güvenilirliğin sağlanması açısından bu tür teknolojilerin bilinçli ve sorumlu kullanımı da sıklıkla vurgulanmaktadır.

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu bölümde çalışmanın sistematik yapısını ortaya koymak amacıyla araştırmanın amacı ve önemi, araştırma soruları, benimsenen araştırma deseni, veri toplama ve analiz yöntemleri ile çalışmanın sınırlılıkları detaylı olarak açıklanmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma, YZ destekli iletişim araçlarıyla üretilen verilerin akademik araştırmalarda nasıl ele alındığını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, yöntemsel avantajlar, epistemolojik sınırlılıklar ve etik sorunlar sistematik biçimde ortaya konulacaktır. Sosyal bilimlerde giderek yaygınlaşan YZ kullanımının veri üretim ve analiz süreçlerinde yol açtığı dönüşümleri iletişim bilimleri perspektifinden değerlendiren bu araştırma alandaki teorik boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Çalışmanın önemi YZ destekli verilerin salt teknik çıktılar olarak değil, iletişimsel bağlamı olan anlam üretim süreçleri olarak ele alınması gerektiğini vurgulamasında yatmaktadır. Üstelik Türkiye’de yayımlanan akademik çalışmalar arasında, YZ kullanım eğilimlerini hem sayısal hem de içerik boyutuyla inceleyen ilk örneklerden biri olmasıyla öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, araştırmacılara yöntemsel bir yol haritası sunması ve “algoritmik önyargı” ile şeffaflık gibi etik konularda dikkat çekmesi bakımından ayrı bir değer taşımaktadır. Bulguların gelecekteki çalışmalara yol gösterici olması ve bilimsel çalışmalar için etik çerçevenin geliştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

Araştırma Soruları

Çalışmanın amacına uygun olarak bu makale kapsamında YZ destekli akademik yazım süreçlerine ilişkin güncel literatürün kapsamlı analizi ve bu alanda tespit edilen sorunlar dikkate alınarak çeşitli araştırma soruları geliştirilmiştir: (1) YZ destekli iletişim araçlarıyla üretilen verilerin kullanıldığı akademik araştırmaların niteliği yıllara göre nasıl bir değişim göstermektedir? (2) Akademik araştırmalarda YZ destekli araçların sağladığı avantajlar ve yol açtığı sorunlar araştırmacılar tarafından nasıl değerlendirilmektedir? (3) YZ destekli akademik araştırmalarda araştırmacıların dikkat çektiği temel yöntemsel sınırlılıklar ve uyarılar nelerdir? Bu sorular çalışmanın temel eksenini oluşturmakta olup YZ'nin akademik araştırmadaki rolüne ilişkin bütüncül bir değerlendirme sunmayı hedeflemektedir.

Araştırma Deseni

Bu çalışmada YZ destekli iletişim araçlarının akademik yazım süreçlerindeki etkilerini derinlemesine incelemek amacıyla nitel araştırma deseni benimsenmiştir. Nitel araştırmalar bireylerin deneyimlerini, algılarını ve anlamlandırma süreçlerini detaylı analiz etmeyi hedefleyen yöntemlerdir (Creswell, 2021). Bu çalışmada doküman analizi ve içerik analizi teknikleri kullanılarak YZ destekli araçların akademik yazım süreçlerine etkileri sistematik bir şekilde değerlendirilmiştir.

Veri Toplama Yöntemi

Bu araştırmada, veri toplama süreci nitel doküman analizi yöntemi bağlamında literatür taramasına dayanmaktadır. Doküman analizi var olan yazılı materyallerin sistematik biçimde incelenmesini sağlayan bir nitel veri toplama yöntemidir ve özellikle literatür odaklı çalışmalar için uygun bir yaklaşım sunmaktadır (Bowen, 2009). Bu kapsamda YZ destekli iletişim araçlarının akademik yazım süreçlerinde kullanımını konu alan akademik araştırmaları belirlemek amacıyla literatür taraması gerçekleştirilmiştir.

Veri toplama sürecinde DergiPark, TR Dizin ve Google Akademik olmak üzere üç temel açık erişimli akademik veri tabanı kullanılmıştır. DergiPark ve TR Dizin, Türkiye merkezli akademik araştırmaların yer aldığı açık erişim sağlayan güvenilir kaynaklar olup sosyal bilimler alanında yayımlanan çok sayıda makaleye ev sahipliği yapmaktadır. Google Akademik ise uluslararası çalışmalara erişim sağlamak amacıyla kullanılmıştır ve çok disiplinli bir veri havuzu sunmaktadır.

Literatür taraması "yapay zekâ" anahtar kelimesiyle Türkçe ve İngilizce olmak üzere iki dilli arama yapılmıştır. Arama sonuçları başlık, özet ve anahtar kelimeler düzeyinde ön elemeyden geçirilmiş olup şu

kriterlere göre makaleler seçilmiştir: makalelerin YZ destekli iletişim araçlarıyla toplanan verilerden elde edilmiş olması; sosyal bilimler alanında yayımlanmış akademik araştırma makalesi olması; yayınların erişilebilir ve tam metin içermesi; akademik nitelik taşıması (hakemli dergi makalesi). Taramada herhangi bir tarihsel sınırlama getirilmemiş olmakla birlikte konu ile yüksek düzeyde uyumlu akademik araştırmalara 2023 yılı itibarıyla ulaşılmıştır. Belirlenen kriterler doğrultusunda 2023-2025 tarihleri arasında toplam 107 akademik araştırma değerlendirmeye uygun bulunmuştur.

Veri Analiz Yöntemi

Creswell'e (2019, s. 154) göre nitel veri analizi, verilerin ham hâlden temalara ulaşan ve genel sonuçlara varmayı amaçlayan aşamalı bir süreçtir. Bu süreçte araştırmacı önce veri setini dikkatlice inceler ardından anlamlı bölümler oluşturarak bu bölümleri kodlar. Kodlara uygun açıklamalar ve etiketler eklenir. Benzer kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulur. Son aşamada ise bu temalar yorumlanır ve elde edilen bulguların doğruluğu değerlendirilir. Bu çalışmanın ilk aşamasında ön temalar, kategoriler, kodlar ve alt kodlar oluşturulmuştur. Sonrasında MAXQDA 24 yazılımı kullanılarak kodlama işlemi yeniden yapılmış ve ayrıntılı analizler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen analiz bulguları yani kodlar ve kategoriler bütüncül bir yapıya dönüştürülerek temalar hâlinde bir araya getirilmiş ve bu temalar aracılığıyla araştırma sorularına yanıtlar aranmıştır.

Analizlerin sonucunda dört farklı ana tema, bu temaların altında on iki kategori ve bu kategorilerin toplamında 65 farklı kod ve alt kod tespit edilmiş olup toplamda 1297 adet kodlama yapılmıştır. Yapılan kodlama sürecinde elde edilen temalar, kategoriler ve kodlar ile bunlara karşılık gelen örnek ifadeler Tablo 1'de ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Tablo 1 Temalar, Kategoriler, Kodlar ve Örnek İfadeler Tablosu

Temalar, Kategoriler ve kodlar	Örnek İfadeler
Birinci Tema: Yayın Özellikleri (Bağlamsal Kodlar)	
YZ Çalışmalarının Sınıflandırılması Kategorisi (YZ'nin etkin kullanımı, performansı ve analiz aracı olarak kullanılması içeren kodları kapsamaktadır)	...prompt mühendisliği bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır.
Veri Üretiminde Kullanılan YZ Aracı Kategorisi (ChatGPT, Gemini ve Copilot vb. kodları kapsamaktadır)	...ChatGPT tarafından yazılan haberleri karşılaştırmayı amaçlamaktadır.
Yayın Yılı Kategorisi	2023,2024 ve 2025 tarihli çalışmalara ulaşılmıştır.
Akademik Disiplin / Bilim Alanı Kategorisi (Eğitim, işletme ve iletişim vb. kodları kapsamaktadır)	Sorumlu yazarın uzmanlık alanına göre kodlanmıştır.
İkinci Tema: YZ Kullanım Biçimleri ve Yöntemsel Avantajlar	
Veri Toplama Biçimi Kategorisi (Soru-cevap, yaratıcı içerik ve çeviri vb. kodları kapsamaktadır)	...hazırlanan sorular araştırmacı tarafından ChatGPT'ye yönlendirilmiştir.
Hız ve Erişilebilirlik Kategorisi (Anlık dönüt, çeviri ve kolay erişim vb. kodları kapsamaktadır)	...hızlı ve 7/24 bilgi akışı sağlayabilir. ...daha erişilebilir, daha hızlı ve düşük maliyetli hale gelmiştir.

Verimlilik ve Etkinlik Kategorisi (Faydalı, başarılı ve kişiselleştirilebilir vb. kodları kapsamaktadır)	<i>...doğru bir şekilde hazırlayabildiği görülmüştür. ...kişileştirilmiş geri bildirim alabilmeleri açısından faydalı olduğu belirtilmelidir.</i>
---	---

Üçüncü Tema: Yöntemsel ve Epistemolojik Sorunlar

Bağlam Yoksunluğu ve Anlam Bozulması Kategorisi (Yetersiz veya yüzeysel açıklama, konu dışına çıkma ve güncel olmama vb. kodları kapsamaktadır)	<i>...noktalama işaretlerinin yanlış kullanıldığı... ...ifadelerin doğallığı yapay zekâ tarafından sağlanamayabilir.</i>
--	--

Dördüncü Tema: YZ Destekli Araştırmaların Etik ve Kuramsal Sorgulaması

Editörlük veya Prompt Mühendisliğine İhtiyaç Kategorisi	<i>...daha kapsamlı istemler sağlamaları gerektiğini düşündürmüştür.</i>
Kuramsal Temel Eksikliği Kategorisi	<i>...teorik ve analitik yönlerini aktarmada eksik kaldığını göstermektedir.</i>
Etik Belirsizlikler ve Riskler Kategorisi	<i>...etik ihlaller meydana gelebilir.</i>

Tablo 1'deki veriler araştırmacının YZ destekli iletişim araçlarından elde ettiği ve herhangi bir dış kaynağa atıfta bulunmadan kendi yorumlarına dayanmaktadır. Bu süreçte önce kodlar oluşturulmuş ardından bu kodlar kategoriler ve temalar halinde yapılandırılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma yalnızca açık erişimli Türkçe ve İngilizce akademik araştırmalarla sınırlıdır. Dolayısıyla diğer dillerdeki ve kapalı erişimli kaynaklardaki akademik araştırmalar dışarıda kalmıştır. Bu sınırlılıklara rağmen araştırma YZ destekli verilerin akademik yazım süreçlerindeki rolüne dair önemli bir çerçeve sunmaktadır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Makalenin bu bölümünde incelenen akademik araştırmalardan elde edilen veriler doğrultusunda belirlenen temaların ayrıntılı bir şekilde sunulması amaçlanmaktadır. Toplamda dört ana tema belirlenmiştir: (1) Yayın özellikleri (bağlamsal kodlar); (2) YZ kullanım biçimleri ve yöntemsel avantajlar; (3) Yöntemsel ve epistemolojik sorunlar; (4) YZ destekli araştırmaların etik ve kuramsal sorgulaması.

Birinci Tema: Yayın Özellikleri

Kodlanan akademik araştırmalar üzerinden yapılan analizler sonucunda YZ çalışmalarının sınıflandırılması, veri üretiminde kullanılan YZ araçları ile araştırmacıların uzmanlık alanlarına göre oluşturulan bilimsel disiplin kategorilerinin yıllara göre sayısal dağılımı ortaya konmuştur. Elde edilen bulgular "Yayın özellikleri" teması kapsamında Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2 Yayın Özelliklerinin Yıllara Göre Sayısal Gösterimi (Kod İlişkileri Tablosu)

Birinci Tema: Yayın Özellikleri					
Kategori	Kod Sistemi	2023	2024	2025	TOPLAM
YZ Çalışmalarının Sınıflandırılması	YZ'nin Performansının Değerlendirilmesi	35	58	13	106
	YZ'nin Daha Etkin Kullanımı	2	2	0	4
	Analiz Aracı Olarak YZ	1	3	0	4
Veri Üretiminde Kullanılan YZ Aracı	ChatGPT	34	59	13	106
	Gemini/Google Bard	1	12	2	15
	DeepL	0	4	1	5
	Copilot	0	6	0	6
	Google Çeviri	0	2	1	3
	Monica	0	1	0	1
	PopAI	0	1	0	1
	Claude Sonet	0	0	1	1
	YouChat	0	1	0	1
	Grammarly	0	1	0	1
	QuillBot	0	1	0	1
	ChatSonic	0	1	0	1
	Dall-E	0	0	1	1
WriteSonic	0	0	1	1	
Akademik Disiplin / Bilim Alanı	Eğitim	5	16	2	23
	Dil	8	10	5	23
	İşletme	9	7	2	18
	İlahiyat ve Din Felsefesi	2	14	1	17
	İletişim	0	6	1	7
	Turizm	2	3	0	5
	Edebiyat	3	0	1	4
	Gastronomi	1	1	1	3
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	0	2	0	2
	Sanat	1	1	0	2
	Spor	2	0	0	2
	Arkeoloji	1	0	0	1
	TOPLAM		105	212	48

Tablo 2'deki verilere göre, 2022 yılının sonlarında kullanıma sunulan YZ destekli iletişim araçları, 2023 yılında hızla akademik araştırmalarda yer almaya başlamıştır. “YZ çalışmalarının sınıflandırılması” kategorisinde en çok YZ'nin performansını değerlendirmeye yönelik çalışmalar dikkat çekmektedir. Bu değerlendirmeler genellikle literatür, kullanıcı görüşleri veya uzman doğrulamalarıyla yapılmıştır. Farklı dillerdeki çeviri analizleri ve çeşitli YZ araçlarının karşılaştırılması da bu kapsamdadır. Diğer bir alt kategori YZ'nin daha etkili nasıl kullanılabileceğine odaklanmakta; özellikle nitelikli promptların önemine vurgu yapılmaktadır. Nitelikli promptların üretilebilmesi, araştırmacının konuya hâkimiyeti ve literatür bilgisi ile doğrudan ilişkili olup; yeterli veri kontrolü ve uygun paketleme olmaksızın YZ modellerinin doğru çıktılar üretmekte zorlandığı, bu nedenle insan yeterliliklerinin sürece yön veren belirleyici bir unsur olmaya devam ettiği görülmektedir (Ataş vd., 2024; Barut, 2025; Gönültaş, 2025; Yoşumaz, 2025). Ayrıca YZ'yi

herhangi bir eleştirel süzgeçten geçirme veya insan merkezli yorumlama sürecine tabi tutmaksızın doğrudan bir analiz aracı olarak kullanan sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Ancak bu son grup bağlamdan kopuk ve eleştiriye açık örnekler içermektedir. Bu yaklaşım, metodolojik açıdan ciddi sakıncalar barındırmaktadır. Çünkü YZ araçları eğitildikleri verilerdeki önyargılardan dolayı gerçekte var olmayan ancak inandırıcı görünen sonuçlar üretebilir ve nihayetinde nedensellik ile korelasyonu ayırt edemez (Crawford, 2021; Noble, 2018).

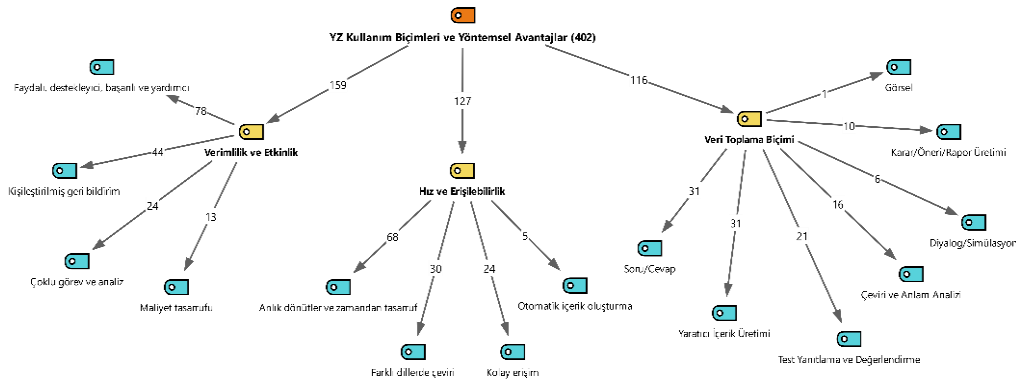
“Veri üretiminde kullanılan YZ aracı” kategorisi incelendiğinde; veri üretiminde ChatGPT en çok tercih edilen YZ aracı olduğu görülmektedir. Bunun arkasındaki temel nedenler arasında, piyasaya sürüldüğü tarih itibarıyla sahip olduğu öncülük avantajı, çoklu görevlerde sergilediği yüksek performans ve kolay erişilebilir kullanıcı arayüzü sayılabilir. ChatGPT, ilk lansmanından sadece beş gün sonra bir milyon kullanıcıya ulaşmıştır (Rudolph vd., 2023, s. 344). ChatGPT, çok dilli (İngilizce, İspanyolca, Fransızca, Almanca vb.) çalışabilen ve farklı üslup türlerinde (resmî, samimi, esprili) yanıt verebilen bir YZ aracıdır (Deng & Lin, 2023, s. 82). 2024 yılında yeni YZ araçlarının kullanıma sunulmasıyla bu yönde yapılan çalışmaların çeşitlendiği ve araştırma alanlarının giderek genişlediği görülmektedir.

“Akademik disiplin/ bilim alanı” kategorisi incelendiğinde YZ ile üretilen verilerle yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak eğitim, dil ve işletme alanlarında yoğunlaştığı ardından din felsefesi ve iletişim bilimlerinin geldiği saptanmıştır. Eğitim alanında yapılan çalışmalarda YZ kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri oluşturmak, öğrenci performansını analiz etmek ve otomatik değerlendirme sistemleri geliştirmek gibi amaçlarla kullanılmaktadır (Karabıyık, 2024; Pişkin Tunç, 2024). Dil alanında yapılan YZ çalışmalarının, ağırlıklı olarak makine çevirisi, metin analizi ve dil modellemesi konularına odaklandığı görülmektedir (Geckin vd., 2023; Özcan Dost, 2025). İşletme alanında YZ, pazar araştırması, müşteri ilişkileri yönetimi, pazarlama stratejileri ve finansal tahminler için büyük veri analizi yoluyla kullanılmaktadır (Güçlü & Göktaş, 2024; Klein & Kutlar, 2024). İlahiyat ve din felsefesi alanında YZ, dini yanıtların doğruluk ve tutarlılığını incelemek, klasik kaynaklarla karşılaştırmak ve din eğitimi süreçlerini desteklemek için kullanılmakla birlikte mevcut çalışmaların birçoğu benzer yaklaşımlar üzerine yoğunlaşmaktadır (Çınar & Ekinci, 2025; Kaya & Eliyatkin, 2024; Ünal, 2024). İletişim bilimlerinde YZ, haber yazımı, senaryo üretimi, çeviri, dezenformasyon tespiti ve dil işleme gibi alanlarda kullanılmaktadır. Yapılan çalışmalar ise YZ'nin performansını insan üretimi içeriklerle karşılaştırmaya odaklanmakla birlikte güvenilirlik ve etik denetim açısından insan uzmanlığının önemini vurgulamaktadır (Aydın & İnce, 2024; Çelik, 2024).

Bulgular, YZ destekli iletişim araçlarının araştırmacılar tarafından hızla benimsendiğini ve özellikle ChatGPT'nin bu alanda öne çıkan bir araç hâline geldiğini ortaya koymaktadır. YZ'nin performansını değerlendirmeye odaklanan çalışmaların artışı, akademik çevrelerde bu teknolojilere yönelik yoğun bir merakın ve eleştirel bir sorgulama eğiliminin oluştuğunu göstermektedir. Bununla birlikte, YZ'nin analiz aracı olarak bağlamdan kopuk biçimde kullanılmasının, iletişim araştırmalarında yöntemsel ve etik açıdan dikkatle değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Eğitim, dil ve işletme gibi alanlarda YZ'nin yaygın biçimde kullanılması, bu disiplinlerdeki pratik uygulama gereksinimlerinin ve deneysel araştırma olanaklarının görece yüksek olduğunu düşündürmektedir. Gelecek dönemde farklı disiplinlerde YZ tabanlı araçların araştırma süreçlerine daha etkin biçimde entegre edileceği öngörülmektedir. Özellikle 2024 sonrasında YZ uygulamalarında gözlemlenen çeşitlilik artışı, bu dönüşümün ivme kazanacağına ilişkin önemli bir gösterge olarak değerlendirilebilir.

İkinci Tema: YZ Kullanım Biçimleri ve Yöntemsel Avantajlar

Kodlanan yayınlar üzerinden yapılan analizler sonucunda veri toplama biçimleri, hız ve erişilebilirlik, verimlilik ve etkinlik alanlarına göre YZ'nin potansiyel avantajları araştırmacıların verileri yorumlamalarına göre ortaya konmuştur. Elde edilen bulgular “YZ kullanım biçimleri ve yöntemsel avantajlar” teması kapsamında Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1 YZ Kullanım Biçimleri ve Yöntemsel Avantajlar (Hiyerarşik Kod Alt Kod Modeli)

Şekil 1’de görüldüğü üzere “YZ kullanım biçimleri ve yöntemsel avantajlar” teması altında üç kategori belirlenmiştir. Bu kategoriler araştırmacıların YZ destekli dijital iletişim araçlarından verileri nasıl topladığını ve bu verilere yükledikleri olumlu anlamları ortaya koymaktadır. “Veri toplama biçimi” kategorisi araştırmalarda YZ destekli veri toplama yöntemlerinin çeşitliliğini göstermektedir. Bu kategori altında toplam 116 kodlama yapılmıştır. Kodlamalara göre araştırmacıların YZ araçlarından en sık veri toplama yolları sırasıyla “soru/cevap” (31), “yaratıcı içerik üretimi” (31) ve “test yanıtlama ve değerlendirme” (21) olarak öne çıkmaktadır. Araştırmacıların YZ ile etkileşimlerini genellikle soru

yöneltme, içerik üretimi talebinde bulunma ve test gibi yapılandırılmış formlar aracılığıyla yanıt alma biçiminde gerçekleştirdikleri anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra “çeviri ve anlam analizi” (16) gibi biçimlerle ve “karar/öneri/rapor üretimi” (10) gibi daha analitik çıktı beklentisi olan yöntemler ile veriler toplanmıştır. Buna ek olarak “diyalog/simülasyon” (6) ve “görsel” (1) veri toplama biçimlerinin ise daha sınırlı kullanıldığı anlaşılmaktadır. Çalışmada elde edilen bulgular, literatürdeki önceki çalışmalarla bazı benzerlikler göstermektedir. Araştırmacıların YZ araçlarını veri toplama amacıyla en sık soru/cevap biçiminde kullandıkları ve bu yöntemin anket benzeri veri toplama süreçlerinde yaygın olarak tercih edildiği bildirilmiştir (Güzey vd., 2023, s. 76). Ayrıca bulgular, görsel veri toplama biçiminin literatürde daha sınırlı kullanıldığını ve bu alanın araştırmacılar tarafından henüz yeterince incelenmediğini göstermektedir.

“Hız ve erişilebilirlik” kategorisindeki 127 kodlamanın dağılımı incelendiğinde araştırmacıların YZ araçlarından en çok “anlık dönütler ve zamandan tasarruf” (68) avantajını elde ettikleri görülmektedir. YZ’nin araştırma süreçlerini hızlandırdığı, maliyetleri azalttığı, hızlı geri bildirim sağladığı ve büyük miktarda veriyi kısa sürede işleyerek zaman kazandırdığı yönünde ortak bir vurgu dikkat çekmektedir (Aydın & İnce, 2024, s. 24; Çavuş vd., 2023, s. 128; Odacıoğlu, 2024, s. 197). “Farklı dillerde çeviri” (30) alt kategorisine ilişkin olarak YZ destekli çeviri araçlarının akademik ve pratik kullanımını vurgulayan çalışmalar dikkat çekmektedir. Örneğin, Akpur (2024, s. 185), ChatGPT’nin geleneksel İngilizce düzenleme hizmetlerine kıyasla saniyeler içinde metinler sunabilme yeteneğini vurgulamıştır. Benzer şekilde Başer (2025, s. 275), YZ araçlarının (DeepL, Google Translate, ChatGPT) terim çevirilerindeki farklılıklarını inceleyerek YZ’nin çok dilli akademik çalışmalardaki rolünü ortaya koymuştur. Özcan Dost (2025, s. 32) ise YZ çevirilerinin halihazırda metin türü, dil çifti ve kullanılan araca bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini belirtmiştir. “Farklı dillerde çeviri” alt kategorisini sırasıyla “kolay erişim” (24) ve “otomatik içerik oluşturma” (5) alt kategorileri izlemektedir. YZ araçlarının sunduğu kolay erişilebilirlik özelliğinden dolayı eğitimde kişiselleştirilmiş öğrenme süreçlerini desteklediği (Turan vd., 2024, s. 434; Yüzlü, 2024, s. 346) ve kamu hizmetlerinde bilgiye erişimi kolaylaştırdığı (Aksu vd., 2024, s. 147) vurgulanmaktadır. Ayrıca YZ’nin medya ve hizmet sektöründe içerik üretimini otomatikleştirerek verimlilik sağladığı vurgulanmaktadır (Aydın & İnce, 2024, s. 35; Çömlekçi vd., 2023, s. 205; Türkmen & Koçlu, 2024, s. 212).

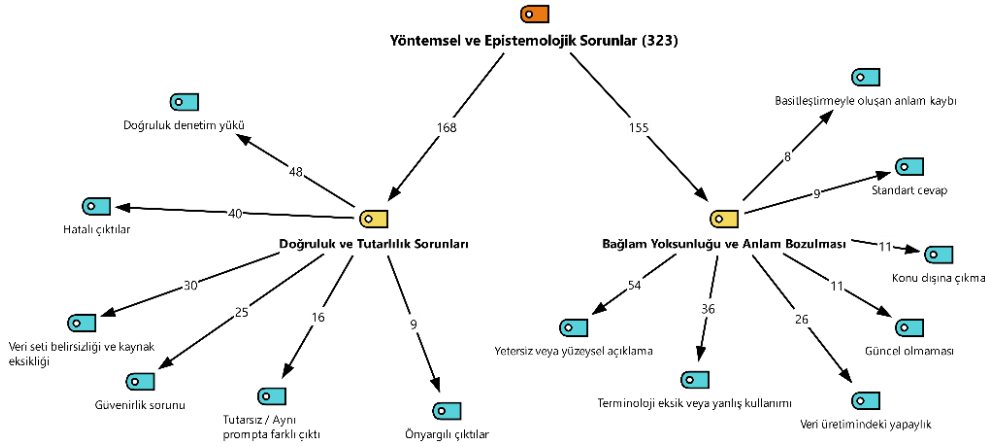
Bulgular, araştırmacıların YZ destekli iletişim araçlarını öncelikle hızlı geri bildirim almak ve zaman kazanmak amacıyla kullandıklarını ortaya koymaktadır. Çok dilli çeviri özelliğinin ikinci sırada yer alması disiplinlerarası çalışmalarda dil engelini aşma ihtiyacını yansıtmaktadır. Kolay erişim ve otomatik içerik oluşturma’nın daha az vurgulanması ise araştırmacıların bu araçlardan daha çok işlevsel ve zaman

kazandırıcı özelliklerinden yararlandığını göstermektedir. Literatürde, araştırmacıların YZ araçlarını hız ve erişilebilirlik gibi avantajları nedeniyle tercih ettiklerini doğrudan ortaya koyan kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Buna rağmen çalışmanın bulguları, araştırmacıların YZ araçlarını kullanma deneyimlerini genellikle anlık dönüt alma ve zamandan tasarruf sağlama gibi gerekçelerle açıkladıklarını göstermektedir. Bu gerekçeler doğrultusunda YZ araçlarının pratik faydalarının kullanım tercihlerini belirlemede önemli bir etken olduğu görülmektedir.

“Verimlilik ve etkinlik” kategorisinde toplamda 159 kodlama yapılmıştır. Bu kategori araştırmacıların YZ araçlarını nasıl verimli olarak kullandıklarını ve yorumladığını ifade etmektedir. Buna göre araştırmacılar YZ’yi en çok “faydalı, destekleyici, başarılı ve yardımcı” (78) olarak yorumlamışlardır. Bu kapsamda, YZ’nin akademik yazım süreçlerinde doğru bilgi aktarımı ve kaynaklara yönlendirme konusunda faydalı olduğu (Büyükdada, 2024, s. 11; Çınar Yağcı & Aydın Yıldız, 2023, s. 1324), eğitimde ders planı hazırlama ve karmaşık konuları özetleme gibi destekleyici roller üstlendiği (Ersöz vd., 2024, s. 273; Pişkin Tunç, 2024, s. 391) ve pazarlama ile müşteri hizmetleri gibi alanlarda insan performansına yakın başarılı sonuçlar verdiği (Klein & Kutlar, 2024, s. 92; Yılmaz, 2023, s. 859) belirtilmektedir. “Faydalı, destekleyici, başarılı ve yardımcı” alt kodunu sırasıyla “kişiselleştirilmiş geri bildirim” (44), “çoklu görev ve analiz” (24) ve “maliyet tasarrufu” (13) izlemektedir. YZ’nin eğitim süreçlerinde kişisel ihtiyaçlara uygun geri bildirim sağlama (Ataş vd., 2024, s. 519; Chen vd., 2025, s. 65), büyük veri kümelerini analiz ederek çoklu görevleri verimli şekilde yürütme (Aksu vd., 2024, s. 133; Ülker & Güner, 2024, s. 52) ve hem operasyonel hem de çeviri süreçlerinde önemli maliyet avantajları sunma (Klein & Kutlar, 2024, s. 98; Odacıoğlu, 2024, s. 197) gibi özellikleri öne çıkmaktadır. Dolayısıyla araştırmacıların YZ araçlarını özellikle pratik fayda ve işlevsellik açısından değerlendirdiği görülmektedir. En yüksek vurgu YZ’nin genel anlamda destekleyici ve yardımcı oluşuna yapılırken, kişiselleştirme ve analiz kapasitesi de dikkat çekmektedir.

Bulgular araştırmacıların YZ araçlarını çoğunlukla hız, verimlilik ve erişilebilirlik gibi teknik avantajları nedeniyle tercih ettiklerini ve araştırma sürecini kolaylaştıran, destekleyici ve üretkenliği artıran bir unsur olarak değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır. Buna göre, YZ’nin sosyal bilimlerdeki kullanımı büyük ölçüde pratik fayda ve işlevsellikle yönlendirilmektedir. Ancak bu yaklaşım, Stuart Hall’un (2003) “kodlama/kodaçımı” kavramında vurguladığı üzere, bilginin üretildiği ve alımlandığı bağlamlar arasındaki farkların göz ardı edilmesi riskini taşımaktadır. YZ’nin sağladığı teknik kolaylıklar, araştırmacının anlam üretimindeki konumunu görece zayıflatabilir. Bu nedenle teknoloji, yalnızca verimlilik sağlayan bir araç değil, anlamın nasıl kurulduğunu ve yeniden üretildiğini etkileyen bir bileşen olarak görülmelidir. Dolayısıyla YZ’nin araştırma süreçlerindeki rolü, teknolojik determinizmde öne çıkan tek yönlü

belirlenimden ziyade, bilgi üretiminin sürekli yeniden biçimlendiği çok katmanlı bir etkileşim alanını temsil etmektedir.

Şekil 2 Yöntemsel ve Epistemolojik Sorunlar (Hiyerarşik Kod Alt Kod Modeli)

Şekil 2’de görüldüğü üzere “Yöntemsel ve epistemolojik sorunlar” teması altında iki ana kategori belirlenmiştir. Bu kategorilerle YZ destekli iletişim araçlarının bilimsel araştırmalarda kullanımında ortaya çıkan temel sınırlılıklar sistematik biçimde sınıflandırılmaktadır. Bu kategoriler, araştırmacıların YZ destekli iletişim araçlarıyla ilgili açıklamaları ve deneyimlerinden hareketle kodlanarak oluşturulmuştur.

“Bağlam yoksunluğu ve anlam bozulması” kategorisi altında toplam 155 kodlama gerçekleştirilmiştir. Bu alt kategori YZ çıktılarında içerik bağlamının yeterince dikkate alınmaması sonucu oluşan anlam kayıplarını ve kavramsal tutarsızlıkları içermektedir. Bu kapsamda en sık karşılaşılan durumlar; “yetersiz veya yüzeysel açıklama” (54) ve “terminolojinin eksik ya da yanlış kullanımı” (36) olarak öne çıkmaktadır. Araştırmacılar, YZ’nin karmaşık konularda genellikle yüzeysel bilgiler sunduğunu, ayrıntılı ve net açıklamalar yapamadığını belirtmektedirler (Çınar & Ekinci, 2025, ss. 86-87). Ayrıca dini metinlerin çok boyutlu anlamlarını yeterince kavrayamadığı ve manevi yönleri sınırlı şekilde yansıttığı vurgulanmaktadır (Genç & Sancak, 2024, s. 118; Kaya & Eliyatkin, 2024, s. 644; Ünal, 2024, s. 161). Terminoloji açısından ise insan çevirilerine benzerlik göstermesine rağmen kavramların özgün anlamlarını aktarmada eksiklikler ve yanlış kullanımlar görüldüğü ifade edilmektedir (Aksoy, 2023, s. 531; Başer, 2025, s. 275; Geckin vd., 2023, s. 1104). Bunun yanı sıra “veri üretiminde yapaylık” (26), “konu dışına çıkma” (11), “güncel olmama” (11) ve “basitleştirmeye bağlı anlam kaybı” (8) gibi alt kategoriler, YZ araçlarının özellikle bilgi üretiminde bağlamı yeterince gözetmediğini ve bunun da kavramsal doğruluk açısından sorun teşkil edebileceğini göstermektedir. Veri üretiminde yapaylık, metinlerin bağlamdan kopması ve belirsizlik içermesiyle kendini göstermektedir (Barut, 2025, s. 169; Odacıoğlu, 2024, s. 210). Konu dışına çıkma durumlarında ise orijinal metnin çarpıtılması, hatalı eklemeler ve ardından gelen özür

dilemeler dikkat çekmektedir (Aksoy, 2023, s. 529; Özcan Dost, 2025, s. 32). Bazı YZ araçları güncel olmama sorunu ve 2021 tarihinden sonrası verilere erişememesiyle ilişkilendirilmekte (Akpur, 2023, s. 102; Çınar Yağcı & Aydın Yıldız, 2023, s. 1318), basitleştirmeye bağlı anlam kaybı ise üretilen içeriklerin yüzeysel kalmasıyla örneklendirilmektedir (Barut, 2025, s. 169; Çınar & Ekinci, 2025, s. 86). Aynı zamanda “standart cevaplar”ın (9) da içerik çeşitliliğini ve özgünlüğünü olumsuz etkilediği saptanmıştır. Önerilerin belli bir kalıp içinde kurgulanması bu duruma örnek olarak gösterilmektedir (Akpur, 2023, s. 98). Bulgular, YZ destekli iletişim araçlarının bilimsel araştırmalarda bilgi üretiminde bağlam duyarlılığı açısından önemli sınırlılıklara sahip olduğunu göstermektedir. İçeriklerin çoğunlukla yüzeysel ve kavramsal olarak hatalı ya da bağlamdan kopuk biçimde üretilmesi hem anlam bütünlüğünü hem de akademik geçerliliği zayıflatmaktadır. Atmaca’ya göre (2025, s. 3), YZ araçları yöntemsel süreçlerde hız, verimlilik veya desenleri ayırt etme yeteneği gibi sağladığı katkılara rağmen bu araçlarla ortaya konulan çıktılar çoğu zaman bağlama özgü ayrıntılardan uzak, tarihsel ve toplumsal koşullardan kopuk, içerikten çok biçimsel düzenlemelere odaklı olabilmektedir. Dolayısıyla YZ araçları tarafından üretilen veriler genellikle yapılandırılmış olsa da terminoloji hataları, yapaylık ve güncel olmama gibi sorunlar nedeniyle bağlamdan kopuk ve derinlikten yoksun olabilmektedir. Bütün bunların yanında standart ve tekrarlayan yanıtlar YZ araçlarının özgünlük kapasitesini sınırlandırmakla birlikte bilimsel içerik üretiminde yenilikçilikten çok kalıplaşmış cevaplara yönelimi beraberinde getirmektedir. Bu durum Stuart Hall’ın (2003) “kodlama/kodaçımı” kavramlarında işaret ettiği üzere, verilerin üretildiği bağlam ile tüketildiği bağlam arasındaki farklılıklardan kaynaklanabilir. Hall her ne kadar bu modeli kitle iletişim araçları ve izleyici alımlaması üzerine geliştirmiş olsa da benzer bir yaklaşım YZ araçlarıyla üretilen çıktılar için de geçerli olabilir. YZ çıktılarının üretiminde bağlamsal sınırlılıklar bulunduğu, kullanıcı tarafından yeniden yorumlama sürecinde bu eksiklikler daha görünür hale gelmektedir. Özellikle sosyal bilimlerin çok katmanlı ve yorum gerektiren doğası dikkate alındığında, YZ araçlarının dikkatli ve eleştirel bir yaklaşımla değerlendirilmesi gerekmektedir.

“Doğruluk ve tutarlılık sorunları” kategorisi altında toplam 168 kodlama yapılmıştır. Bu kategori YZ araçlarının bilgi üretiminde güvenilirlik, doğruluk ve tutarlılık açısından taşıdığı riskleri ortaya koymaktadır. Araştırmacıların en sık vurguladığı sorun “doğruluk denetim yükü”nün (48) kullanıcıya bırakılmasıdır. Örneğin, çevirilerde uzman değerlendirmesinin esas olduğu (Başer, 2025, s. 275; Özcan Dost, 2025, s. 32) ve eğitim içeriklerinde öğretmenlerin YZ tarafından üretilen bilgileri eleştirel bir şekilde değerlendirmesi gerektiği vurgulanarak (Ataş vd., 2024, s. 528; Pişkin Tunç, 2024, s. 403), YZ çıktılarında insan müdahalesinin zorunluluğu belirtilmektedir. Bunu takiben “hatalı çıktılar” (40), “veri setlerinin

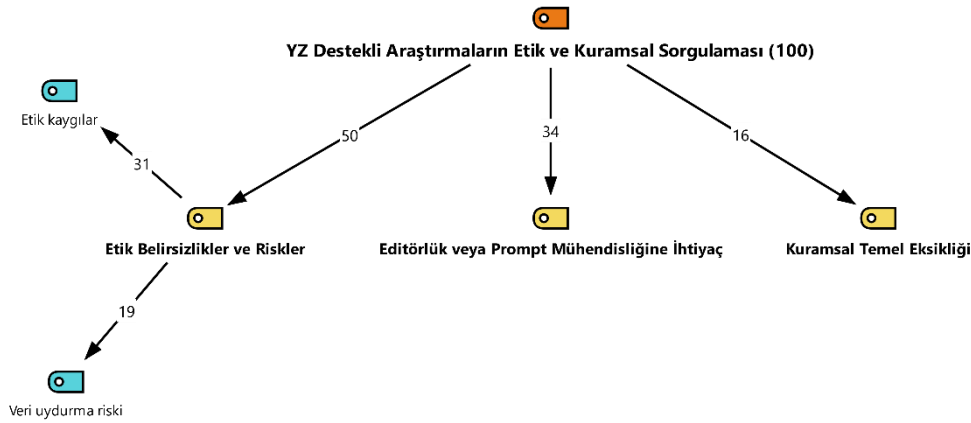
belirsizliği ile kaynak eksikliği” (30) ve üretken YZ modellerinin şeffaf olmayan veri yapıları üzerine inşa edilmesi (F. Çelik, 2024, s. 46) gibi bulgular, bilimsel araştırmalar açısından ciddi bir zafiyet oluşturduğunu göstermektedir. Hatalı çıktılarda haber üretimleri veya dinî metin yorumlarında yanlışlıklar (Çınar & Ekinci, 2025, s. 86; Ünal, 2024, s. 189) öne çıkarken, veri seti belirsizliğinde sahte referanslar (Çınar Yağcı & Aydın Yıldız, 2023, s. 1319) ve kaynak eksiklikleri (Çınar & Ekinci, 2025, s. 86; Genç & Sancak, 2024, s. 118) gibi şeffaflık eksikliği vurgulanmaktadır. Ayrıca “güvenirlilik sorunu” (25), “aynı promptta verilen tutarsız yanıtlar” (16) ve “çıkılarda önyargı” (9) gibi alt kodlamalar, YZ destekli iletişim araçlarının bilgi üretimindeki öngörülebilirlik ve tarafsızlık düzeylerinin sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin karmaşık matematik problemlerinde güvenilir olmayan çıktılar (Karabıyık, 2024, s. 28), şiir yorumlarındaki tutarsızlıklar (Aksoy, 2023, s. 534; Tunç, 2023, s. 1159) ve “algoritmik önyargı” (F. Çelik, 2024, s. 47; Genç & Sancak, 2024, s. 135) bu sınırlılıkları somutlaştırmaktadır. Bu bağlamda bulgular, teknolojiyi tarafsız bir araç olarak gören iyimser yaklaşımların aksine, YZ çıktılarındaki önyargılar ve tutarsızlıklar aracılığıyla teknolojinin ideolojik ve kültürel ilişkilerden bağımsız olmadığını açıkça göstermektedir.

Bu sorunların başlıca nedenleri, YZ sistemlerinin eğitiminde kullanılan veri setlerinin şeffaf olmaması, bu verilerin toplumsal ve kültürel önyargılar içermesi, algoritmaların var olan eşitsizlikleri yeniden üretmesi ve modellerin nedensellik ile korelasyonu ayırt edememesidir. Nitekim Safiya Noble (2018), “Algorithms of Oppression” adlı çalışmasında arama motorlarının ırksal önyargıları pekiştirdiğini göstererek algoritmaların masum ve tarafsız bilgi üreticileri olmadığını vurgulamaktadır. Benzer şekilde Kate Crawford’da (2021) YZ’nin yalnızca teknik bir araç değil, aynı zamanda toplumsal ve ideolojik bir aygıt olduğunu belirterek YZ çıktılarının güvenilirliğinin bağlamsal koşullardan bağımsız düşünülmemeyeceğini ortaya koyar. Bu bağlamda, sosyal bilim araştırmalarında YZ ile üretilen verilerin nesnel ve tarafsız kabul edilmesi epistemolojik açıdan problemleri bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Bulgular, YZ araçlarının bilgi üretiminde güvenilir ve tutarlı bir kaynak olma potansiyelinin önemli ölçüde sınırlı olduğunu göstermektedir. Hatalı çıktılar ve kaynak şeffaflığının yokluğu araştırma süreçlerinde doğrulanabilirlik ilkesini zedelemektedir. Bu sonuç da YZ’nin akademik bağlamda güvenle kullanılmasını güçleştirmektedir. Aynı girdiye (prompt) karşılık gelen tutarsız yanıtlar ve içerikteki önyargılar ise YZ sistemlerinin hem öngörülebilirlik hem de tarafsızlık ilkeleri açısından zayıf kaldığını göstermektedir. Dolayısıyla bu veriler YZ araçlarının araştırma süreçlerinde yalnızca yardımcı ve eleştirel bir yaklaşımla denetleyici bir insan unsuru eşliğinde kullanılmasının gerekliliğine işaret etmektedir.

Dördüncü Tema: YZ Destekli Araştırmaların Etik ve Kuramsal Sorgulaması

YZ araçlarının akademik araştırmalarda kullanımı yalnızca teknik veya yöntemsel düzeyde değil, aynı zamanda etik ve kuramsal bağlamda da çeşitli tartışmaları beraberinde getirmektedir. Çünkü birçok YZ aracı, karar alma süreçlerinin nasıl işlediğine dair açık bir bilgi sunmadığından, bu sistemlerin sunduğu sonuçlar sorgulanamaz hale gelmekte ve etik denetimden uzak kalmaktadır (Atmaca, 2025, s. 9). Kodlanan yayınlar üzerinden yapılan analizler sonucunda, bu alandaki sorgulamalar “YZ destekli araştırmaların etik ve kuramsal sorgulaması” teması altında toplanmıştır. Bu tema kapsamında belirlenen üç alt kategori araştırmacıların YZ kullanımına ilişkin temel kaygılarını ve teorik eksikliklere dair farkındalıklarını yansıtmaktadır. Şekil 3’te bu temaya dair oluşturulan kategoriler ve kodlamalar görselleştirilmiştir.

Şekil 3 YZ Destekli Araştırmaların Etik ve Kuramsal Sorgulaması (Hiyerarşik Kod Alt Kod Modeli)

Şekil 3’te yer alan bulgular, araştırmacıların YZ destekli çalışmalarında etik değerlendirmeler ve kuramsal eleştiriler konusunu görece ihmal ettiklerini ortaya koymaktadır. Diğer tüm temalar içinde bu konuya ait kodlamaların en düşük sayıda olması bu alandaki önemli bir eksikliği işaret etmektedir. En yüksek kodlama sayısına sahip olan “Etik belirsizlikler ve riskler” kategorisinde toplam 50 kodlama yapılmıştır. Bu kategori altında yer alan “etik kaygılar” (31) ve “veri uydurma riski” (19) kodları YZ destekli içerik üretiminde özellikle araştırma etiği bağlamında ciddi endişelerin söz konusu olduğunu göstermektedir. Nitekim literatürde de benzer biçimde YZ’nin yanlış veya uydurma içerikler (halüsinasyonlar) üretme potansiyelinin bilimsel güvenilirlik açısından ciddi tehditler barındırdığı vurgulanmaktadır (Sallam, 2023). Bunun yanı sıra araştırmalar, YZ kullanımına ilişkin etik tartışmaların yalnızca veri uydurma riskiyle sınırlı olmadığını; önyargı, intihal, özgünlük eksikliği, yanlış atıflar, bilgi yetersizliği, siber güvenlik sorunları, infodemi riski, şeffaflık ve hukuki sorumluluk gibi çok boyutlu endişeleri de içerdiğini göstermektedir (Casella vd., 2023; Dwivedi vd., 2023; Sallam, 2023). Bu nedenle,

YZ ile üretilen metinlerin tespitine yönelik yöntemler geliştirilmekte ve bu teknolojilerin akademik süreçlerde sorumlu biçimde kullanılabilmesi için çeşitli etik çerçeveler tartışılmaktadır (Levin vd., 2023). Hem bu çalışmanın bulguları hem de mevcut literatür, araştırmacıların YZ destekli içerik üretiminde etik kaygıları göz ardı etmemeleri gerektiğini ortaya koymaktadır. Etik ilkelerin dikkate alınması yalnızca bilimsel güvenilirliği korumak açısından değil, aynı zamanda YZ'nin kurumlara, topluma ve bireylere olumlu katkılar sunabilmesini mümkün kılmak açısından da kritik bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır (Anders, 2023; Kasneci vd., 2023). Bulgular, Shoshana Zuboff'un (2019) gözetim kapitalizmi eleştirisinde vurguladığı gibi, dijital teknolojilerin yalnızca teknik araçlar değil, aynı zamanda ekonomik ve ideolojik çıkarlar doğrultusunda işleyen sistemler olduğuna işaret etmektedir. Benzer biçimde Safiya Noble (2018) ve Kate Crawford (2021), algoritmik sistemlerin eğitim verilerindeki yanlılıkları yeniden üreterek toplumsal eşitsizlikleri pekiştirdiğini belirtmektedir. Dolayısıyla YZ'nin etik açıdan tarafsız olduğu varsayımı, eleştirel teknoloji kuramlarının da belirttiği gibi son derece sorunludur.

İkinci olarak "Editörlük veya prompt mühendisliğine ihtiyaç" kategorisinde 34 kodlama yer almaktadır. Dolayısıyla YZ araçlarının araştırma sürecine dâhil edilebilmesi için insan müdahalesine, özellikle içerik düzenleme ve yönlendirme becerilerine (prompt mühendisliği) ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Araştırmacılar, YZ araçlarından nitelikli çıktılar elde edilebilmesi için içerik üretim sürecinin belirli bir uzmanlık tarafından yönlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Barut, 2025; Yoşumaz, 2025). Karen Barad'ın (2007) "failî gerçekçilik" yaklaşımına göre bilgi, insan ve teknoloji arasındaki etkileşimle birlikte oluşur. Bu perspektiften bakıldığında, YZ pasif bir araç değil, bilginin şekillenmesinde etkin bir faildir. Dolayısıyla verilen prompt'lar ve yönlendirmeler, ortaya çıkan çıktının epistemolojik niteliğini doğrudan etkiler. Nitekim ChatGPT'ye uygun komutlar verilerek farklı formatlarda metin üretilebildiği, ancak bu süreçte yeterli yönlendirme ve paketleme olmadığında modelin doğru çıktılar üretmekte zorlandığı belirtilmektedir (Baloğlu & Çakalı, 2023; Barut, 2025). Benzer şekilde eğitimcilerin ders planları için YZ'den verimli biçimde yararlanabilmelerinin, komutların ayrıntılı ve hedefe uygun verilmesiyle mümkün olduğu ortaya konulmuştur (Koçyiğit Gürbüz vd., 2024; Pişkin Tunç, 2024). Bulgular, YZ'nin sadece özerk bir bilgi üreticisi olarak değil, aynı zamanda yönlendirme ve içerik düzenlemesine ihtiyaç duyan bir araç olarak işlev gördüğünü göstermektedir.

Son olarak, "Kuramsal temel eksikliği" kategorisinde yapılan 16 kodlama, YZ destekli araştırmalarda üretilen bilgilerin çoğu zaman kuramsal çerçeveden yoksun olduğu yönündeki eleştirileri yansıtmaktadır. Bulgular, YZ araçlarının veriyi organize etme ve yeniden üretme kapasitesine rağmen anlamlı bir kuramsal bağlam sunmakta yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır. Akpur (2024, s. 185)

tarafından, YZ'nin içerik üretiminde yapısal doğruluk sağlayabilse de bilimsel geçerlilik ve kuramsal derinlik açısından sınırlı kaldığı belirtilmektedir. YZ'nin nesnel içerik üretiminde ortaya çıkan sorunlar, bilgilerin eksik veya hatalı olması nedeniyle bilimsel geçerlilik konusunda soru işaretleri yaratmakta (Gönültaş, 2025, s. 842) ve bu durum YZ'nin nihai bir veri kaynağı olarak kullanılmasının sakıncalarını göstermektedir. Ayrıca YZ'nin genellikle sınırlı ve belli başlı kaynaklara dayalı bilgi üretmesi, özellikle birincil kaynakların göz ardı edilmesine ve akademik üretkenlikte düşüş ihtimaline yol açmaktadır (Genç & Sancak, 2024, s. 135). Benzer şekilde YZ yardımıyla üretilen metinlerin özgünlük ve intihal denetimi konusundaki belirsizlikler de bu araçların kuramsal ve metodolojik bir zemin oluşturma açısından sınırlı kaldığını ortaya çıkartmaktadır (Büyükkada, 2024, s. 1). Ayrıca YZ destekli iletişim araçlarının yalnızca teknik birer yardımcı değil, aynı zamanda etik, kuramsal ve profesyonel sorumluluklar gerektiren birer araştırma bileşeni olarak ele alınması gerektiği de birçok çalışmada vurgulanmaktadır (Aksoy, 2023, s. 534; Tunç, 2023, ss. 1162-1164). Bu bulgular, YZ araçlarının akademik araştırmalarda salt teknik bir yardımcı değil, kuramsal ve etik sorumlulukları zorunlu kılan aktif bir aktör olarak görülmesini gerektirmektedir. Sonuç olarak, YZ'nin bilgi üretiminde sağladığı hız ve verimlilik, teknolojik iyimserliği çağırırsa da Zuboff, Noble ve Crawford'un vurguladığı üzere, etik ve epistemolojik boyutların göz ardı edilmesi durumunda araştırmaların teknolojik determinizm sınırları içine hapsolmesi kaçınılmaz hale gelmektedir.

SONUÇ

Bu araştırmada, YZ destekli iletişim araçlarıyla üretilen verilerin sosyal bilimlerde nasıl kullanıldığı ve anlamlandırıldığı incelenmiştir. Çalışmanın çıkış noktası, YZ çıktılarının yalnızca teknik bir kolaylık mı yoksa bilgi üretiminde etkin bir aktör mü olduğu sorusudur. Araştırmanın bulguları, bu soruya yanıt vermekle birlikte literatürdeki boşluğu dolduracak nitelikte anlamlı ve özgün katkılar sunmaktadır.

Sosyal bilimler alanında 107 araştırma makalesi incelenmiş olup üç temel bulgu sunulmuştur. İlk olarak YZ araçlarının en sık soru-cevap, yaratıcı metin üretimi ve çeviri gibi işlevler için kullanıldığı görülmektedir. Araştırmacılar yapmış olduğu çalışmalarda sık sık bu araçların sağladığı hız, verimlilik ve maliyet avantajlarını ön plana çıkartmaktadırlar. İkinci olarak, bu faydaların yanı sıra bağlamdan kopukluk, doğruluk sorunları ve "algoritmik önyargı" gibi önemli yöntemsel sınırlılıklar ve riskler de dikkat çekmektedir. Üçüncü ve son olarak ise etik kaygıların çoğu çalışmada yüzeysel ele alındığı ve yeterince tartışılmadığı gözlemlenmiştir. Bu üç bulgu, araştırma sorularına doğrudan yanıt vermekte ve YZ'nin sunduğu fırsatlar kadar riskler de taşıdığını göstermektedir.

Çalışma, önceki araştırmaların aksine, YZ çıktılarını yalnızca bir teknik destek olarak değil, aksine anlam üreten, bağlamı dönüştüren ve araştırma sürecini aktif olarak şekillendiren dinamik unsurlar olarak ele almıştır. Bu nedenle çalışma kuramsal açıdan, literatürdeki önemli bir eksiği gidererek özgün bir katkı sunmaktadır. Stuart Hall'un "kodlama/kodaçımı" kavramları, YZ çıktılarının bağlamdan bağımsız olmadığını ve farklı bağlamlarda nasıl farklı anlamlar kazanabileceğini göstermesi açısından önemlidir. Karen Barad'ın "faili gerçekçilik" yaklaşımı ise bu çıktıları pasif temsiller olmaktan çıkarıp sürecin aktif bir bileşeni ve faili olarak yorumlanmasına olanak tanımaktadır. Morozov'un, internetin özgürleştirici değil kontrol mekanizması olabileceği, Crawford'un, YZ'nin politik bir aygıt olduğu ve Noble'nin, algoritmik sistemlerin toplumsal eşitsizlikleri pekiştirdiği yönündeki uyarıları ise bu bakış açısını güçlendirmektedir. YZ'nin bilgi üretiminde sunduğu hız ve verimlilik, teknolojik iyimserliği çağrışırsa da eleştirel teknoloji çalışmalarının ortaya koyduğu üzere, bu araçların toplumsal, kültürel ve güç ilişkilerinden bağımsız düşünülmemesi, teknolojik determinizmin sınırlarını yeniden hatırlatmaktadır. Bu noktada, YZ'ye dair tartışmalar, teknolojinin yalnızca teknik bir kolaylık sağladığı yönündeki iyimser yaklaşımları aşarak, bu araçları akademik araştırmaların epistemolojik çerçevesini dönüştüren aktif aktörler olarak ele almayı gerektirir. Buna bağlı olarak çalışma, YZ'nin sosyal bilimlerde sadece tarafsız bir araç olmadığını, bilgi üretiminde aktif bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda mevcut teorilerin de YZ bağlamında yeniden değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

Bulgular, YZ araçlarının eğitim ve araştırma gibi süreçlerde kullanımına ilişkin önemli pratik çıkarımlar sunarken aynı zamanda bu araçların etik ve metodolojik sınırlarının açık biçimde belirlenmesi gerekliliğini de ortaya koymaktadır. YZ destekli araçların sunduğu verilerin güvenilirliği uzman denetimi ve eleştirel bir bakış açısıyla sağlanmalıdır. Bu nedenle üniversiteler ve araştırma kurumları, YZ kullanımına yönelik net ve uygulanabilir etik kılavuzlar oluşturmalıdır. Bu kılavuzlar; şeffaflık, sorumluluk ve akademik dürüstlük ilkelerini merkeze almalıdır. Ayrıca YZ'nin sadece destekleyici bir rolü olduğu açıkça vurgulanmalıdır. Dolayısıyla YZ yalnızca hız ve verimlilik sağlayan bir araç olarak değil, aynı zamanda etik sorumluluk gerektiren bir bileşen olarak değerlendirilmelidir.

Bu çalışma, açık erişimli Türkçe ve İngilizce makalelerle sınırlı olması nedeniyle belirli bir kapsam içermektedir. Buna bağlı olarak diğer dillerdeki ve ücretli abonelik erişimli veri tabanlarındaki çalışmaların analiz dışında bırakılması bulguların genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Ancak bu sınırlılık gelecekteki araştırmalar için önemli bir yol haritası sunmaktadır. Gelecek çalışmalarda farklı dil ve kültürel bağlamlarda YZ'nin rolü incelenebilir. Deneysel ve karşılaştırmalı yöntemlerle bu araçların epistemolojik ve etik etkileri test edilerek "algoritmik önyargı" ve etik sorumluluklar daha derinlemesine araştırılabilir.

Ayrıca farklı dilleri ve disiplinleri kapsayacak şekilde genişletilen çalışmalar daha geniş örneklemeler üzerinden nicel ve nitel yöntemlerle kapsamlı veri setleri üzerinden karşılaştırmalı olarak yürütülebilir. Disiplinlerarası yaklaşımların artırılması, YZ'nin bilimsel veri üretimindeki rolünün daha bütüncül biçimde anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Bunun yanı sıra YZ araçlarının akademik etik, eleştirel düşünme ve eğitim sistemleri üzerindeki uzun vadeli etkileri de derinlemesine incelenebilir.

Sonuç olarak YZ destekli iletişim araçları, akademik araştırmaları hızlandıran teknik kolaylıklardan çok daha fazlasıdır. Bu çalışma, YZ'nin bilgi üretimini dönüştüren, anlam oluşturan ve etik sorumluluklar doğuran aktif bir aktör olduğunu göstermektedir. Akademik dürüstlük ve şeffaflığı korumayı zorunlu kılan bu süreçte YZ'nin sadece hız ve verimlilik artırıcı bir araç olarak değil, aynı zamanda bilimsel bilginin doğasını ve üretimini yeniden şekillendiren çok katmanlı bir dönüşümün parçası olarak ele alınması gerekir. Bu nedenle YZ araçları, bilimsel sorumluluktan ödün vermeden, bilinçli ve eleştirel bir yaklaşımla bilimsel çalışmalarda kullanılmalıdır. Bu çalışmanın bulguları YZ'nin epistemolojik, metodolojik ve etik boyutlarının anlaşılması için hem bir yol haritası hem de araştırmacılar için eleştirel bir uyarı niteliğindedir.

EXTENDED ABSTRACT

This study investigates the integration of data generated through artificial intelligence (AI)-supported communication tools into academic research processes, with a particular focus on the methodological, epistemological, and ethical implications of this practice. As AI technologies such as ChatGPT, Google Bard (now Gemini), and Bing AI become increasingly embedded in everyday communication and knowledge production, they are also reshaping how data is gathered, interpreted, and presented in academic contexts. The study addresses a pressing need to understand how researchers in the social sciences in Turkey are utilizing these tools, particularly when AI systems are employed not just as facilitators of writing, but as direct sources of data.

The primary aim of the study is to examine the ways in which data generated by AI-supported communication tools are used in peer-reviewed academic publications, and to evaluate the implications of this use. The research seeks to clarify the motivations behind the adoption of such tools, the nature and structure of the data they produce, and the potential risks that arise when AI-generated content is treated as a reliable input in scientific inquiry. The study also aims to highlight the ethical concerns and epistemological limitations that accompany this emerging practice.

To fulfill these objectives, a qualitative content analysis methodology was adopted. A total of 107 academic articles, published between 2023 and early 2025, were identified through a systematic

literature review using keywords such as “ChatGPT,” “AI-based communication,” and “artificial intelligence in research.” The selection criteria focused on peer-reviewed, open-access publications in Turkish that made explicit reference to AI tools as part of their research processes. These articles were examined using the qualitative data analysis software MAXQDA 24, which facilitated the coding of recurring themes and patterns across a diverse range of academic disciplines.

The findings indicate that AI tools are used in a variety of ways in academic research. In many cases, AI is employed to generate responses to open-ended questions or to simulate dialogues, which are subsequently subjected to content analysis. Other researchers rely on AI tools to produce illustrative examples, translate texts, or rephrase paragraphs, while some use these technologies to write abstracts or titles. Despite these practical uses, a significant proportion of the analyzed articles lacked transparency regarding how AI-generated data was produced, especially with respect to the prompts used and the extent to which the final content was edited by the human researcher. This lack of methodological clarity undermines the reproducibility and accountability of scientific work.

One of the central issues identified in the study is the problem of context insensitivity in AI-generated data. AI models, although highly advanced, operate based on statistical associations within their training data and are not capable of engaging in social, cultural, or disciplinary contexts in the way human researchers do. As such, when AI is used to simulate human responses or to generate “data” for analysis, there is a risk that this content will lack the depth, nuance, and subjectivity essential to qualitative social research. Furthermore, AI-generated output can vary significantly based on prompt design, and researchers without expertise in prompt engineering may inadvertently introduce bias or error into their work.

Ethical concerns also emerge prominently in the analysis. Although AI tools are increasingly used to generate academic content, many publications fail to mention whether ethical review procedures were followed. Moreover, the use of AI to fabricate dialogue or simulate participant responses raises serious concerns about the integrity and authenticity of the data. There is also ambiguity around authorship and intellectual responsibility when large portions of a manuscript are produced or assisted by an AI system. The lack of clear guidelines on citation practices and the failure to differentiate between human and machine contributions pose further risks to scholarly transparency and academic integrity.

The study emphasizes that researchers must adopt a critical and reflective approach when integrating AI-supported tools into academic research. While these technologies can enhance productivity and innovation, their limitations must be clearly acknowledged and managed. The findings

suggest that AI systems should not be viewed merely as neutral instruments but rather as actors that shape the research process and outcomes in significant ways. Therefore, it is imperative to develop institutional policies and ethical frameworks that can guide researchers in the responsible use of AI in academic settings.

In conclusion, this study contributes to a growing body of scholarship that interrogates the role of artificial intelligence in contemporary research practices. By analyzing how Turkish-language academic publications incorporate AI-generated data, it offers a comprehensive overview of current trends and challenges in this area. The results underscore the need for greater transparency, ethical rigor, and methodological reflexivity in the use of AI tools in social science research. As the boundaries between human and machine contributions to knowledge production continue to blur, future research should focus on establishing best practices and promoting critical literacy regarding AI technologies in academia.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazar çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir. / The author declares that there is no conflict of interest.

Yapay Zekâ Kullanımı / Use of Artificial Intelligence

Yazar çalışmada yapay zekâ araçlarının kullanılmadığını beyan etmiştir. / The author declares that artificial intelligence tools were not used in the study.

Yazarların Katkıları / Author Contributions

Makale tek yazarlıdır. / The article has a single author.

This work is licensed under **Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License** (CC BY-NC 4.0).

KAYNAKÇA

- Akpur, A. (2023). Seyahat Danışmanı Olarak Chatgpt'nin Yeteneklerini Keşfetmek: Turizm Pazarlamasında Üretken Yapay Zeka Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 93-105. <https://doi.org/10.30625/ijctr.1325428>
- Akpur, A. (2024). Exploring The Potential and Limitations of ChatGpt in Academic Writing and Editorial Tasks. *Firat University Journal of Social Sciences*, 34(1), 177-186. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.1299700>
- Aksoy, H. (2023). Folklor ve Gelenek Kavramlarına "ChatGPT"nin Yazdığı Masallar Üzerinden Bakmak. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı 1 (Cumhuriyetin 100. Yılına)*, 524-536. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1361382>
- Aksu, D., Akman, E., & Can, Y. (2024). Kamu Denetçiliği Kurumu'nun Kamu Personel Rejimi Konusunda Almış Olduğu Tavsiye Kararlarını ChatGPT Değerlendirebilir Mi? *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(Özel Sayı), 133-149. <https://doi.org/10.33707/akuiibfd.1463116>
- Anders, B. A. (2023). Is Using ChatGPT Cheating, Plagiarism, Both, Neither, or Forward Thinking? *Patterns*, 4(3). <https://doi.org/10.1016/j.patter.2023.100694>
- Ataş, A. H., Cengiz, B. C., & Çelik, B. (2024). Evaluating ChatGPT in Generating Feedback on Content and Organization Components of EFL Compare and Contrast Essays. *Sakarya University Journal of Education*, 14(3), 515-538. <https://doi.org/10.19126/suje.1475474>
- Atmaca, T. (2025). Araştırma Yöntemlerinde Yapay Zekâ Araçlarının Etkisi. *Eğitim Dünyası Araştırma ve Geliştirme Dergisi*, 1(1), 1-10. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15348363>
- Aydın, B., & İnce, M. (2024). Can Artificial Intelligence Write News: A Research on Determining The Effect of Artificial Intelligence on News Writing Practice. *Intermedia International E-Journal*, 11(20), 24-41. <https://doi.org/10.56133/intermedia.1436647>
- Aydın, Ö., Karaarslan, E., Erenay, F. S., & Bacanin, N. (2025). Generative AI in Academic Writing: A Comparison of DeepSeek, Qwen, ChatGPT, Gemini, Llama, Mistral, and Gemma. *arXiv preprint arXiv:2503.04765*, 1-21. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2503.04765>
- Baloğlu, G., & Çakalı, K. R. (2023). Is Artificial Intelligence a New Threat to the Academic Ethics?: Enron Scandal Revisited By ChatGPT. *İşletme*, 4(1), 143-165. <https://doi.org/10.57116/isletme.1244633>
- Barad, K. (2007). *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*. Duke University Press.
- Barlow, J. P. (8 Şubat 1996). *A Declaration of the Independence of Cyberspace*. <https://www.eff.org/tr/cyberspace-independence>
- Barut, E. (2025). A Linguistic Challenge to ChatGPT: Use of AI in Detection, Text Generation and Translation of False Friends in Turkish-English. *Söylem Filoloji Dergisi, Çeviribilim Özel Sayısı II*, 154-177. <https://doi.org/10.29110/soylemdergi.1598386>
- Başer, Z. (2025). Exploring Turkish Equivalents of Terms for Musculoskeletal Radiology: Insights for a Standardized Terminology. *Journal of Health Sciences and Medicine*, 8(2), 275-285. <https://doi.org/10.32322/jhsm.1612372>

- Berksun, F. (2020). Web Sözleşmesi'nde Teknolojik Determinizmin İzleri. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 5, 71-93. <https://doi.org/10.16878/gsuilet.829456>
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Bulut, S. (2020). Dijital Çağda Medya: Makine Öğrenmesi, Algoritmik Habercilik ve Gazetecilikte İşlevsiz İnsan Sorunsalı. *Selçuk İletişim*, 13(1), 294-313.
- Büyükkada, S. (2024). Akademik Yazımda Yapay Zekâ Kullanımının Etik Açından İncelenmesi: ChatGPT Örneği. *Rize İlahiyat Dergisi*, 26, 1-12. <https://doi.org/10.32950/rid.1337208>
- Cascella, M., Montomoli, J., Bellini, V., & Bignami, E. (2023). Evaluating the Feasibility of ChatGPT in Healthcare: An Analysis of Multiple Clinical and Research Scenarios. *Journal of Medical Systems*, 47(1), 33. <https://doi.org/10.1007/s10916-023-01925-4>
- Chen, C., & Gong, Y. (2025). The Role of AI-Assisted Learning in Academic Writing: A Mixed-Methods Study on Chinese as a Second Language Students. *Education Sciences*, 15(2), 1-19. <https://doi.org/10.3390/educsci15020141>
- Chen, X., Zhou, Z., & Prado, M. (2025). ChatGPT-3.5 As an Automatic Scoring System and Feedback Provider in IELTS Exams. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 12(1), 62-77. <https://doi.org/10.21449/ijate.1496193>
- Crawford, K. (2021). *The Atlas of AI: Power, Politics, and the Planetary Costs of Artificial Intelligence*. Yale University Press
- Creswell, J. W. (2019). *Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri* (H. Özcan, Çev.). Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (M. Bütün & S. B. Demir, Ed.; G. Uçak, Çev.). Siyasal Kitabevi.
- Çavuş, B., Kazancı, O., & Esen, M. (2023). Investigating The Reliability of Chatgpt in Assessing Job Satisfaction. *Economics Business and Organization Research*, 5(2), 110-133.
- Çelik, F. (2024). Artificial Intelligence on Journalism: Algorithmic Power Targeting the Crack in Memory in the Example of 'Religious Wave' Terrorist Attacks. *Journal of Media and Religion Studies, Special Issue 1*, 35-52. <https://doi.org/10.47951/mediad.1523167>
- Çelik, K. (2024). AI vs. Human in Screenwriting: Is AI the Future Screenwriter? *Sakarya İletişim*, 4(1), 1-22.
- Çınar Yağcı, Ş., & Aydın Yıldız, T. (2023). ChatGPT, Yabancı Dil Öğrencisinin Güvenilir Yapay Zekâ Sohbet Arkadaşı Mıdır? *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 37, 1315-1333. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1407539>
- Çınar, Y., & Ekinci, A. (2025). Yapay Zekâ Tabanlı Uygulamaların Dini Soruları Cevaplama Yetenekleri: ChatGPT ve Din İşleri Yüksek Kurulu Fetvaları Bağlamında Bir Karşılaştırma. *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(23), 62-97. <https://doi.org/10.17050/kafkasilahiyat.1568536>
- Çömlekçi, İ., Özer, A., & Unal, S. (2023). ChatGPT Hisse Senedi Değerlemede Kullanılabilir Mi? Borsa İstanbul Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Bankacılık Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 201-227. <https://doi.org/10.52736/ubeyad.1287067>

- Deng, J., & Lin, Y. (2023). The benefits and Challenges of ChatGPT: An overview. *Frontiers in Computing and Intelligent Systems*, 2(2), 81-83. <https://doi.org/10.54097/fcis.v2i2.4465>
- Dwivedi, Y. K., Kshetri, N., Hughes, L., Slade, E. L., Jeyaraj, A., Kar, A. K., Baabdullah, A. M., Koohang, A., Raghavan, V., Ahuja, M., Albanna, H., Albashrawi, M. A., Al-Busaidi, A. S., Balakrishnan, J., Barlette, Y., Basu, S., Bose, I., Brooks, L., Buhalis, D., ... Wright, R. (2023). Opinion Paper: "So what if ChatGPT wrote it?" Multidisciplinary Perspectives on Opportunities, Challenges and Implications of Generative Conversational Ai for Research, Practice and Policy. *International Journal of Information Management*, 71, 102642. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2023.102642>
- Ersöz, B., Öter, A., Bülbül, H. İ., & Sağıroğlu, Ş. (2024). Using Generative Artificial Intelligence in Exams: A Research on KPSS with ChatGPT. *International Journal of Educational Research Review*, 9(4), 269-274. <https://doi.org/10.24331/ijere.1414256>
- Floridi, L., Cows, J., Beltrametti, M., Chatila, R., Chazerand, P., Dignum, V., Luetge, C., Madelin, R., Pagallo, U., Rossi, F., Schafer, B., Valcke, P., & Vayena, E. (2018). AI4People—An Ethical Framework for a Good AI Society: Opportunities, Risks, Principles, and Recommendations. *Minds and Machines*, 28(4), 689-707. <https://doi.org/10.1007/s11023-018-9482-5>
- Geckin, V., Kızıldaş, E., & Çınar, Ç. (2023). Assessing Second-Language Academic Writing: AI vs. Human Raters. *Journal of Educational Technology and Online Learning*, 6(4), 1096-1108. <https://doi.org/10.31681/jetol.1336599>
- Genç, S., & Sancak, S. (2024). Yapay Zekâ Uygulamalarının Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Kullanımı 'İslam Düşüncesinde Tasavvufi Yorumlar' Ünitesi Örneği. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 24(3), 117-136. <https://doi.org/10.33415/daad.1584790>
- Gönültaş, Y. C. (2025). Yapay Zekâ ve Bilimsel Metin Yazımı: Türk Kamu Yönetimi Alanyazınında ChatGPT4.0 Örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 7(3), 827-843. <https://doi.org/10.33712/mana.1578165>
- Güçlü, F., & Gökteş, F. (2024). Belirsiz Kriter Ağırlıkları Altında Yeni Bir ÇKKV Yöntemi: Yapay Zekâ Sohbet Robotlarına (ChatGPT4, Copilot, Gemini) Dayalı Portföy Seçimi Üzerine Bir Uygulama. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(Özel Sayı), 68-80. <https://doi.org/10.33707/akuiibfd.1454952>
- Gültepe, M. (16 Nisan 2025). *İletişim Stratejilerinde Yapay Zekâ ve Duygu Analizi Çerçevesinde Gelecek Perspektifi*. 3. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal, Beşeri, İdari ve Eğitim Bilimleri Kongresi, Ankara. <https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8558-6-9.2025.674310>
- Güzey, C., Çakır, O., Athar, M. H., & Yurdaöz, E. (2023). Eğitimde Yapay Zekâ Üzerine Gerçekleştirilmiş Araştırmalardaki Eğilimlerin İncelenmesi. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 5(1), 67-78. <https://doi.org/10.53694/bited.1060730>
- Hall, S. (2003). Kodlama ve Kodaçımı (B. Çoban, Çev.). İçinde B. Çoban & Z. Özarslan (Ed.), *Söylem ve İdeoloji: Mitoloji, Din ve İdeoloji*. Su Yayınevi.
- Hoover, A. (17 Ağustos 2023). *Use of AI Is Seeping Into Academic Journals-and It's Proving Difficult to Detect*. <https://www.wired.com/story/use-of-ai-is-seeping-into-academic-journals-and-its-proving-difficult-to-detect/>

- Kacena, M. A., Plotkin, L. I., & Fehrenbacher, J. C. (2024). The Use of Artificial Intelligence in Writing Scientific Review Articles. *Current Osteoporosis Reports*, 22(1), 115-121. <https://doi.org/10.1007/s11914-023-00852-0>
- Karabıyık, Ü. (2024). Matematik Eğitiminde Yenilikçi Bir Yaklaşım: ChatGPT'nin Rolü. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 26-46. <https://doi.org/10.29065/usakead.1393487>
- Kasneji, E., Sessler, K., Küchemann, S., Bannert, M., Dementieva, D., Fischer, F., Gasser, U., Groh, G., Günemann, S., Hüllermeier, E., Krusche, S., Kutyniok, G., Michaeli, T., Nerdel, C., Pfeffer, J., Poquet, O., Sailer, M., Schmidt, A., Seidel, T., ... Kasneji, G. (2023). ChatGPT for Good? On Opportunities and Challenges of Large Language Models for Education. *Learning and Individual Differences*, 103, 102274. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102274>
- Kaya, Y., & Eliyatkin, E. (2024). Din Eğitiminde İçerik Oluşturma ve Kişiselleştirilmiş Öğrenme Aracı Olarak ChatGPT. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 24(3), 615-646. <https://doi.org/10.33415/daad.1582922>
- Khalifa, M., & Albadawy, M. (2024). Using Artificial Intelligence in Academic Writing and Research: An Essential Productivity Tool. *Computer Methods and Programs in Biomedicine*, 5, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.cmpbup.2024.100145>
- Klein, M., & Kutlar, M. F. (2024). A Comparative Experimental Study on Artificial Intelligence-And Human-Driven Social Media Marketing Campaigns. *Journal of Management Marketing and Logistics*, 11(2), 92-100. <https://doi.org/10.17261/Pressacademia.2024.1935>
- Koçyiğit Gürbüz, M., Alan, K., & Yıldız, B. (2024). Examination of Grade 7 Ratio Concept Tasks Designed by ChatGPT Based on Cognitive Demand Levels. *Sakarya University Journal of Education*, 14(Special Issue-AI in Education), 213-227. <https://doi.org/10.19126/suje.1429781>
- Levin, G., Meyer, R., Kadoch, E., & Brezinov, Y. (2023). Identifying ChatGPT-written OBGYN abstracts using a simple tool. *American Journal of Obstetrics & Gynecology MFM*, 5(6). <https://doi.org/10.1016/j.ajogmf.2023.100936>
- McLuhan, M. (1967). *The Medium is The Massage: An Inventory of Effects*. Penguin Press.
- Morozov, E. (2011). *The Net Delusion, the Dark Side of Internet Freedom*. Public Affairs.
- Negroponte, N. (1995). *Being Digital*. Vintage Books.
- Noble, S. U. (2018). *Algorithms of Oppression: How Search Engines Reinforce Racism*. New York University Press.
- Odacıoğlu, M. C. (2024). Unlocking the Future of Localisation: A Fusion of Human Expertise and Artificial Intelligence in a Cutting-Edge Syllabus. *IU Journal of Translation Studies*, 21, 191-211. <https://doi.org/10.26650/iujts.2024.1526221>
- Özcan Dost, B. (2025). Translating Poetry with Artificial Intelligence: Analyzing ChatGPT's Translations Through Dryden's Methods. *Neveşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 15(1), 24-36. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1613514>

- Pişkin Tunç, M. (2024). Examining Pre-service Mathematics Teachers' Purposes of Using ChatGPT in Lesson Plan Development. *Sakarya University Journal of Education*, 14(2), 391-406. <https://doi.org/10.19126/suje.1476326>
- Rudolph, J., Tan, S., & Tan, S. (2023). ChatGPT: Bullshit Spewer or the End of Traditional Assessments in Higher Education? *Journal of Applied Learning and Teaching*, 6(1), 342-363. <https://doi.org/10.37074/jalt.2023.6.1.9>
- Sallam, M. (2023). ChatGPT Utility in Healthcare Education, Research, and Practice: Systematic Review on the Promising Perspectives and Valid Concerns. *Healthcare*, 11(6). <https://doi.org/10.3390/healthcare11060887>
- Sezer, Ö., & Özgen, E. (2025). Dijital Gözetim Bağlamında Algoritmik Halkla İlişkiler. *Selçuk İletişim Dergisi*, 18(1), 52-83. <https://doi.org/10.18094/josc.1578636>
- Shannon, C. E., & Weaver, W. (1949). *The Mathematical Theory of Communication*. The University Of Illinois Press.
- Stevens, G. (21 Nisan 2024). *AI for Literature Review in Research: Best tools*. https://academic-writing.uk/ai-tools-for-literature-review-in-research/?utm_source=chatgpt.com
- Subedi, R., & Nyamasvisva, T. E. (2024). A Review of The Influence of Artificial Intelligence in Academic Writing. *Journal of Computer Science and Information Technology*, 2(1), 71-80. <https://doi.org/10.70248/jcsit.v2i1.1134>
- The Guardian. (2 Mart 2025). *Students' Use of AI Spells Death Knell for Critical Thinking*. https://www.theguardian.com/technology/2025/mar/02/students-use-of-ai-spells-death-knell-for-critical-thinking?utm_source=chatgpt.com
- Tunç, G. (2023). Yapay Zekâ Şiiri Öldürür mü? ChatGPT-4 Örneğinde Sanal Zekânın Şiir Yorumlamasının İmkânları ve Sınırlılıkları. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 7(2), 1145-1165. <https://doi.org/10.34083/akaded.1316100>
- Turan, E., Özdemir, F. S., & Bengü, H. (2024). Artificial Intelligence in Accounting Education: Identifying Learning Styles and Assessing Individual Differences. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 417-436. <https://doi.org/10.56574/nohusosbil.1604719>
- Türkmen, B., & Koçlu, S. (2024). Yapay Zeka Destekli Haber Metni Üretimi ve Çevirilerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi: Chatgpt-4o Örneği. *IU Journal of Translation Studies*, 21, 212-229. <https://doi.org/10.26650/iujts.2024.1552550>
- Ülker, M. T., & Güner, E. (2024). Can Artificial Intelligence Replace Dietitians? A Conversation with ChatGPT. *Toros University Journal of Food, Nutrition and Gastronomy*, 3(1), 49-56. <https://doi.org/10.58625/jfng-2474>
- Ünal, S. (2024). İbadetlerle İlgili Fetvalar ve Yapay Zekâ Uygulamaları: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 24(3), 161-192. <https://doi.org/10.33415/daad.1580752>
- Yılmaz, A. (2023). Artificial Intelligence vs Human in Advertisement Text Writing. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 8(22), 850-862. <https://doi.org/10.25204/iktisad.1345154>
- Yoşumaz, İ. (2025). Generative Artificial Intelligence and Usage in Academia. *Firat University Journal of Social Sciences*, 35(1), 1-24. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.1423208>

YÖK. (2024). *Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Faaliyetlerinde Üretken Yapay Zekâ Kullanımına Dair Etik Rehber*. Yükseköğretim Kurulu.

Yüzlü, M. Y. (2024). The Impact of ChatGPT on Vocabulary Learning in L3 German Class. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 14(2), 339-348. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1417301>

Zuboff, S. (2019). *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at The New Frontier of Power*. PublicAffairs.